

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย

: ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สิงหาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมาของแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย	1
โครงการเป็นประสบการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก	3
การบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้	5
การจัดการในห้องเรียนและกิจวัตรประจำวัน	6
การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของเด็ก	7
การประยุกต์ใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ของโรงเรียนต้นแบบในประเทศไทย	8
การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบ	8
การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	10
การจัดสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน	10
การจัดสิ่งแวดล้อมภายในอาคารเรียน	15
ตารางกิจวัตรและกิจกรรมในโรงเรียน	18
บรรณานุกรม	31

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดเรกจิโอ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาองค์ความรู้ เรื่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่างๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่ามี 5 แนวคิดทฤษฎี มีการนำมาประยุกต์ในบริบทของสังคมไทย ในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จ สามารถเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียเป็นการถอดแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านโครงการตามความสนใจของเด็ก การให้เด็กได้ลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ภายในของเด็กแต่ละคน เอกสารนี้มุ่งจะอธิบายให้ ครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ได้ทราบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างไร ในแต่ละวันครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร พ่อแม่จะสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติขอขอบคุณคณะผู้วิจัย และขอให้เอกสารฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ถึงการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สิงหาคม 2543

370.152	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
1 691 ก	การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย สัจจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข. กรุงเทพฯ : 2543. หน้า. ISBN 1. การเรียนรู้ 2. การเรียนรู้ - เรกจิโอ เอมีเลีย 3. สัจจินดา ขจรรุ่งศิลป์ 4. ธิดา พิทักษ์สินสุข 5. ชื่อเรื่อง

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

โดย ดร. สัจจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข

พิมพ์ครั้งที่ 1	สิงหาคม 2543
จำนวน	3,000 เล่ม
จัดพิมพ์เผยแพร่	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ถนนสุขุวิทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 668-7123 ต่อ 2415, 2417 โทรสาร 243-2787 http://www.onec.go.th
สำนักพิมพ์	บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด 208/5 ถนนตะนาว แขวงบวรนิเวศน์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์ 226-2062-3 โทรสาร 226-2062-3

การจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนามาจากความเชื่อว่าการเรียนการสอนนั้นไม่ใช่การถ่ายโอน ข้อมูลความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน การสอนในเด็กปฐมวัยจึงไม่ใช่การมองว่าเด็กเป็นแก้วที่ว่างเปล่าที่ครูจะเทน้ำตามความต้องการของครูลงไปสู่เด็ก นักการศึกษาที่เรกจิโอ เอมีเลียเปรียบเทียบ การเรียนรู้ของเด็กและการสอนของครูเป็นการผสมผสานของวัตถุดิบจากแก้วทั้งสองไปรวมกัน การ เรียนรู้ซึ่งมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจหรือเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สำหรับเด็ก และบทบาทของครูจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่าง เต็มตามศักยภาพของเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ได้อย่างไรและ เด็กมีความสามารถในการสื่อสารออกมาถึงความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีทางใด การ จัด ประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย จึงเป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ที่สนองต่อความอยากรู้และแรงจูงใจภายในของเด็กในการเรียนรู้ ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

ความเป็นมาของแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

เรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) เป็นเมืองที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศอิตาลี และเป็นจุดเริ่มต้นของความงอกงามของแนวคิดนี้ ในปี ค.ศ. 1945 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง แม่น้ำกลุ่มหนึ่งในวิลลา เซลลา (Villa Cella) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างจากตัวเมือง เรกจิโอ เอมีเลีย 2-3 ไมล์ มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการที่จะจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ๆ ใน หมู่บ้านท่ามกลางซากปรักหักพังจากผลของสงคราม จากจุดเริ่มต้นนี้และภายใต้การนำของลอริส มาลากุซซี นักการศึกษา และกลุ่มผู้ปกครองได้ฟื้นฟ้างานในปี ค.ศ. 1963 การปกครองท้องถิ่น ในระดับเทศบาลยอมรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นสวัสดิการจากการปกครองท้องถิ่น เป็นบริการทางสังคมที่เทศบาลจัดสรรให้แก่ประชาชน ผู้ปกครองต้องการโรงเรียนปฐมวัยรูปแบบใหม่ที่มีคุณภาพดีขึ้นนอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลเด็กเท่านั้น

มาลากุซซีและกลุ่มนักการศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี บทความ งานวิจัย ข้อคิดเห็น จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทดลองปฏิบัติ แล้ววิเคราะห์ สะท้อนผลการปฏิบัติ ทำการปรับปรุง จนได้แนวคิดและการปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และประสบความสำเร็จจนเป็นที่รู้จักของนักการศึกษาในกลุ่มประเทศ ยุโรป อเมริกาเหนือ และอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เรกจิโอ เอมีเลีย ได้กลายเป็นชื่อของ

แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นต้นมา สำหรับแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้คือ

1. วิธีการมองเด็ก (The image of the child) เด็กในสายตาของครูที่เรากีโอ เอมีเลีย คือ เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ตั้งแต่วินาทีแรกที่กำเนิดมา เด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลัง ความปรารถนาที่จะเติบโตและงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมผัสพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางแวตตา สีหน้า อากัปกิริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นปรากฏออกมาตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถในการสื่อสารนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับเด็กเพื่อการอยู่รอดและคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธ์ที่ตนกำเนิดมา

2. โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิตและมีสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียน นอกจากครอบครัวแล้วชุมชนก็ต้องมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปในโรงเรียนเช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัยและการยอมรับเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต

3. ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรากีโอ เอมีเลีย จะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน มาลากูซซีกกล่าวไว้ว่า ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูยืนสังเกตอยู่ข้าง ๆ สักครูและเรียนรู้จากห้องเรียนในขณะนั้นว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้อง บางทีการสอนในวันนั้น อาจแตกต่างจากที่ผ่านมา วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในแนวเรากีโอ เอมีเลียคือการจัดสิ่งแวดล้อมและให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรงแต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสอนวิธีใหม่โดยครูเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมและจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่หลากหลาย การเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

ครูสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดเรากีโอ เอมีเลียต้องปฏิบัติตัวเป็นนักศึกษา ค้นคว้าวิจัย เป็นนักสำรวจและตระเวนเก็บข้อมูลจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคนจากการประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา หรือการมีโอกาสพบปะกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการในสาขาวิชา

ซีพหรืออาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นประสบการณ์และข้อมูลในครุแต่ละคน เพื่อที่จะโยงเข้าสู่การจัด
สถานการณ์หรือกิจกรรมที่นำเด็กไปสู่ประสบการณ์เรียนรู้ที่ก้าวสู่การพัฒนาทางสติปัญญาใน
ขั้นต่อ ๆ ไป สิ่งที่น่าการศึกษาได้จากการพูดคุยอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วนำไปสู่การ
ปฏิบัติแนวใหม่ สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการทำงานเท่านั้นแต่ยังเป็นหลักปฏิบัติที่เป็น
ปกติในการทำงาน การศึกษา วิจัย ค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มนักการศึกษา
และกลุ่มปฏิบัติการการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอซึ่งสิ่งที่มีคุณค่า คือการเป็นส่วนร่วมของ
กลุ่มและก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเหนียวแน่น

จากแนวคิดสำคัญประการต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นปรัชญาทางการศึกษาที่กลุ่มนักการศึกษา
ในเรกจิโอ เอมีเลีย กำหนดเป็นเงื่อนไข เป็นกรอบความคิด เป็นฐานของความเชื่อและเป็นเข็ม
ทิศที่นำไปสู่การกำหนดหลักสูตรและการปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดประสบการณ์
การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในเด็กโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

โครงการเป็นประสบการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก

เนื่องจากครูมีวิธีการมองเด็กว่า เด็กแต่ละคนมีความพร้อม ศักยภาพ ความสามารถ และ
มีความอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรกจิโอ เอมีเลียจึงเป็นการเน้นเด็ก
เป็นศูนย์กลาง หลักสูตรที่ใช้ในการดำเนินการเรียนการสอนจึงไม่ใช่หลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาที่
แน่นอนชัดเจนดังหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยโดยทั่ว ๆ ไป โรงเรียนตามแนวคิด
เรกจิโอ เอมีเลียไม่มีหลักสูตรที่เขียนเป็นหน่วยใหญ่หรือหน่วยย่อย ครูไม่มีการเขียนแผนการ
สอนที่กำหนดขั้นตอนกิจกรรมการสอนที่ชัดเจน วิธีปฏิบัติคือ แต่ละโรงเรียนที่ปฏิบัติตามแนว
คิดเรกจิโอ เอมีเลียในประเทศอิตาลีจะรวบรวมรายชื่อหัวข้อโครงการที่คาดว่าจะมีความสนใจ
ของเด็ก หัวข้อโครงการที่เตรียมอยู่ในมือครูนั้นจะมีทั้งโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาว
แต่ถ้าเด็กสนใจในเรื่องที่อยู่นอกเหนือรายการหัวข้อที่ครูกำหนดไว้ล่วงหน้า กิจกรรมโครงการใน
ห้องเรียนก็จะปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็ก สภาพการจัดกิจกรรมและประสบการณ์จะ
ลื่นไหลไปตามสภาวะการณ์ที่สนองต่อความสนใจของเด็กในขณะนั้น เช่น หัวข้อโครงการ "สิ่ง
ปลูกสร้าง" (building) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการอาจปรากฏชิ้นงานของเด็กเป็นกระท่อม เสาสูง บ้าน
เข้าแบบห้องชุดหรืออื่น ๆ ตามจินตนาการและการสร้างสรรค์จากเด็ก โดยครูมีบทบาทในการส่งเสริม
สนับสนุนให้จินตนาการของเด็ก และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้ปรากฏออกมา และสื่อ
ออกมาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

การเรียนรู้อย่างลุ่มลึกจากงานโครงการ (Projects) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่โดดเด่น
เด่นในโรงเรียนตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ก่อนการเริ่มโครงการในชั้นเรียนครูทุกคนจะประชุม

พูดคุยกันถึงหัวข้อโครงการที่อาจเกิดขึ้นได้จากความสนใจของเด็ก และคำนึงถึงความคิดที่คล้ายคลึงกับโครงการที่อาจเกิดขึ้นตามสมมติฐาน ทางเลือกหรือตัวเลือกสำหรับเด็ก ครูจะวางกรอบความคิดถึงขั้นตอนแต่ละระยะของโครงการ ตลอดจนการเตรียมการที่พร้อมสำหรับสิ่งที่ไม่คาดหวังที่อาจเกิดขึ้นจากความคิดความสนใจของเด็ก

เมื่อเริ่มโครงการในชั้นเรียนครูจะเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาสิ่งที่เด็กสนใจและทำงานในโครงการที่ตนเองสนใจไม่ว่าจะเป็นโครงการระยะสั้น หรือโครงการระยะยาว ความคิดในเรื่องโครงการของเด็กนั้นมามีรากฐานมาจากประสบการณ์ต่อเรื่องที่สร้างสมมาทั้งของเด็กและครู หัวข้อโครงการอาจเริ่มจากเหตุการณ์โดยบังเอิญ หรืออาจเป็นคำถามหรือปัญหาที่เด็กคนหนึ่งหรือหลายคนถาม หรืออาจเกิดจากเนื้อหาที่ครูเริ่มต้นโดยการเล่านิทานหรือสนทนากับเด็ก ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับ "ฝูงชน" หรือ "กลุ่มคน" เกิดจากการที่เด็กคนหนึ่งมาเล่าให้เพื่อนในห้องฟังถึงประสบการณ์ของตนที่มีโอกาสไปในที่ ๆ มีคนอยู่กันอย่างหนาแน่นในระหว่างการหยุดพักฤดูร้อน ประสบการณ์นี้นำไปสู่ความสนใจของเด็ก ๆ ที่จะไปสังเกตถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่คนจะไปรวมกันอยู่อย่างหนาแน่น เชื่อมโยงไปสู่คำถามที่ว่าเวลาช่วงใดที่คนจะไปรวมกันอยู่อย่างหนาแน่น ไปรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ฯลฯ ในขณะที่โครงการ การทำน้ำพุเกิดขึ้นเนื่องจากเด็ก ๆ ต้องการสร้างสวนสนุกสำหรับนก

การทำงานโครงการแต่ละโครงการย่อมใช้เวลาไม่เท่ากัน บางโครงการอาจใช้เวลาเพียง 2-3 วัน ในขณะที่บางโครงการใช้เวลาเป็นหลายเดือน กิจกรรมและประสบการณ์ในโครงการเอื้อให้เด็กเรียนรู้ทางด้านภาษา ศิลป วัฒนธรรม ความหมายของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม คุณธรรม การทำงานร่วมกัน การหาข้อตกลงร่วมกันในกรณีที่มีความคิดที่ขัดแย้งกัน การสังเกต กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ รู้จักแหล่งที่มาของความรู้ที่หลากหลาย

นักการศึกษาที่เรกจิโอ คำนึงถึงหลักการสิทธิมนุษยชนในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องเคารพสิทธิของเด็กในความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจ ความรับผิดชอบของครูคือจะต้องเป็นคนช่างสังเกต เข้าใจและรู้เท่าทันถึงความต้องการ หรือความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก และสามารถที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นักศึกษามีความเห็นว่ ในขณะที่นักคิด นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักศึกษาในศาสตร์แขนงต่าง ๆ นั้นมีการสร้างทฤษฎีความเชื่อ และความเข้าใจต่าง ๆ ในศาสตร์ที่ตนสนใจ เด็ก ๆ ก็สามารถสร้างทฤษฎี ความเชื่อ และความเข้าใจในสิ่งที่เด็กสนใจได้เช่นกัน เช่น ปรากฏการณ์เรื่องฝนตก เมื่อพูดคุยกับเด็กว่า ฝนคืออะไร คำตอบที่เด็กตอบจะมีดังนี้คือ "พระเจ้ากำลังร้องไห้" "เทวดารดน้ำต้นไม้" "พ่อบอกว่าวันนี้ฝนจะตก" "คนอ่านข่าวในโทรทัศน์บอกว่าวันนี้

ฝนจะตก" ฯลฯ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะสร้างทฤษฎี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ "ฝน" ครูปฐมวัยตามแนวคิดเรกจิโอจะไม่รีบเร่งในการให้คำตอบที่ถูกต้องถึงแหล่งที่มาให้กับเด็ก ๆ แต่ครูจะยั่วถามคำถามเกี่ยวกับฝน เช่น เมื่อฝนตกลงมาพื้นถนนจะเป็นอย่างไร สีผิวพื้นถนนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง เสียงฝนที่ตกอย่างเบาบาง กับฝนที่ตกหนักเป็นอย่างไร น้ำฝนที่ตกลงมาไปอยู่ที่ไหน คำถามเหล่านี้จะหลั่งไหลออกมาทั้งจากเด็กและครู เด็กและครูจะเรียนรู้ไปด้วยกันในการหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยอยากรู้ การเรียนรู้ตามแนวคิดเรกจิโอจึงไม่ใช่เรียนจากแบบเรียนสำเร็จรูปที่จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า แต่เรียนรู้จากการค้นหาข้อมูลความรู้ที่จะตอบคำถามที่เด็กสงสัยใคร่รู้

การบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้

บทบาทครูที่สำคัญมากบทบาทหนึ่งคือ การบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้ของเด็ก นับตั้งแต่เด็กแต่ละคนก้าวเข้าสู่ศูนย์เด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาล ครูจะเอาใจใส่และดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดพร้อมกับเก็บข้อมูลเด็กในทุก ๆ ด้าน การปรับตัวของเด็กในการเปลี่ยนแปลงชีวิตประจำวันในศูนย์เด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลเป็นสิ่งสำคัญที่ครูปฐมวัยตามแนวคิดเรกจิโอให้ความสำคัญเอาใจใส่และเป็นงานที่เด็ก ครู และผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วม ครูจะเก็บและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็กในขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน และสื่อข้อมูลเหล่านั้นไปยังผู้ปกครองพร้อมทั้งถามข้อมูลจากผู้ปกครองถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กแสดงออกเกี่ยวกับโรงเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการเก็บและบันทึกข้อมูลของเด็กในส่วนตัวที่เด็กอยู่กับผู้ปกครอง ครูและผู้ปกครองจะประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอจนได้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของเด็กในโรงเรียนจนเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่าย ผู้ปกครองและครูจะช่วยกันคัดเลือก จัดลำดับและระบบข้อมูล ตลอดจนวางรูปแบบของข้อมูลในการจัดนิทรรศการในห้องเรียนเพื่อแสดงถึงความเจริญงอกงามในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

การบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้จะครอบคลุมถึงกิจกรรมทุก ๆ ด้าน ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของการเรียนรู้ โดยเฉพาะตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการที่เด็กมีการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก ครูจะมีบทบาทสำคัญในการบันทึกเหตุการณ์ที่โดดเด่นที่สะท้อนถึงการทำงานและการเรียนรู้อย่างชัดเจน การแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การคัดค้าน การหาข้อตกลงร่วมกันเมื่อมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ตลอดจนศักยภาพของเด็กในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกจากงานโครงการ ครูจะทำการบันทึกข้อมูลเหล่านี้ด้วยการใช้เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ การจดบันทึก ครูจะจัดระบบข้อมูลที่บันทึกเป็นบอร์ดนิทรรศการในห้องเรียนที่สะท้อนถึงการดำเนินการทำกิจกรรมโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ

การจัดการในห้องเรียนและกิจกรรมประจำวัน

ตารางเวลาในโรงเรียนจะมีความยืดหยุ่นและปรับได้ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสมต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเด็ก ในบางขณะที่เด็กมีความจดจ่อและมีความต้องการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกในเรื่องที่ติดพันอยู่ ครูจะเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดตารางเวลาในการวางแผนการทำกิจกรรมและการทำงานโครงการ การจัดเวลาเต็มวันในโรงเรียนมีผลให้จังหวะเวลาของการทำกิจกรรมไม่กระชั้นชิดเกินไป และเด็ก ๆ สามารถทำกิจกรรมหรือทำงานโครงการให้ลุล่วงอย่างไม่ต้องรีบเร่ง ครูเรียนรู้ถึงจังหวะเวลาในการทำงานของเด็กแต่ละคน เด็กจะอยู่กับครูคนเดิมและเพื่อนกลุ่มเดิมเป็นระยะเวลา 3 ปี (กลุ่มอายุแรกเกิดถึงสามปี และกลุ่มอายุสามถึงหกปี) ในแต่ละห้องเรียนจะมีนักเรียน 25 คนต่อครูที่มีความสามารถเท่าเทียมกัน 2 คน สภาพในห้องเรียนจะมีการจัดมุมต่าง ๆ เช่น มุมบล็อก มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมอุปกรณ์ในการเล่นงา มุมบ้าน มุมแต่งตัว เป็นต้น ซึ่งแต่ละมุมนั้นจะเต็มไปด้วยสื่อ วัสดุที่เร้าและท้าทายให้เด็กเข้าไปเล่นหรือทำงานตามความสนใจของแต่ละคน เช่น การเล่นบล็อกที่ผสมผสานการฉายภาพบนจอ เด็กคนหนึ่งได้ต่อแท่งบล็อกเป็นรูปทรงที่ตนต้องการ ตำแหน่งที่ตั้งของงานบล็อกที่ต่อแล้วอยู่ระหว่างจอภาพ และเครื่องฉายแผ่นใส เครื่องฉายสไลด์ที่อยู่ด้านเดียวกัน เด็กเปิดเครื่องฉายสไลด์ที่เป็นภาพวิพพร้อมกับการเปิดเครื่องฉายแผ่นใสที่เด็กได้จัดวางก้อนสำลี กระดาษรูปทรงต่าง ๆ ดังนั้นภาพบนจอจึงปรากฏเงาของบล็อก เงาของวัสดุที่วางบนเครื่องฉายแผ่นใส และภาพจากสไลด์ซ้อนกันอยู่บนจอภาพ เด็กสามารถปรับทิศทาง ตำแหน่งจนเป็นที่พอใจในงานของตนเอง

นักการศึกษาในเรกจิโอ เอมีเลีย มีความเชื่อว่าศิลปะเป็นหนทางสำคัญที่เด็กสามารถสื่อความหมายให้กับผู้ที่อยู่รอบข้างให้เข้าใจถึงกระบวนการคิดตลอดจนจินตภาพของเด็กต่อข้อมูลความรู้ที่เด็กรับรู้มา เด็กปฐมวัยที่เรกจิโอ เอมีเลีย จึงมีครูศิลปะที่มีความสามารถทางทัศนศิลป์เป็นครูประจำในห้องศิลปะ ครูศิลปะจะทำงานอย่างใกล้ชิดกับครูอื่น ๆ และเด็กในระดับวัยอนุบาลและศูนย์เด็กเล็กเพื่อทำกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็กวัยทารกและเด็กเล็ก ครูที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษทางศิลปะนี้เรียกว่า "atelierista" ครูศิลปะจะจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะในการทำกิจกรรมที่สร้างทักษะการสร้างงานทางศิลปะ ทักษะการลากเส้น การระบายสี การปั้น ฯลฯ เพื่อให้เด็กสามารถใช้ทักษะเหล่านี้สื่อออกมาถึงการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ของเด็กต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ในโรงเรียนจะมีห้องหรือบริเวณที่จัดเป็นที่ทำกิจกรรมทางศิลปะที่เรียกว่า "atelier" ซึ่งจะจัดอยู่ในอาณาบริเวณที่เด็กทุกคนและครูทุกคนเข้าไปทำงานได้ ในห้องศิลปะนี้เต็มไปด้วยอุปกรณ์มากมายหลายชนิดตลอดจนวัสดุที่ใช้ในการทำงานทางศิลปะ ในห้องศิลปะนี้ยังเป็นที่รวบรวมผลงานจากโครงการต่าง ๆ และงานที่สร้างจากประสบการณ์ของเด็ก

นักการศึกษาเรกจิโอ เอมีเลีย มองการแสดงออกทางศิลปะของเด็กที่ผ่านสื่อกลางที่หลากหลายเป็นความสามารถในการสื่อสารที่อุปมาอุปไมยเป็น "ร้อยภาษา" (The Hundred Languages of Children) ศักยภาพของเด็กในส่วนใหญ่ไม่ใช่เป็นส่วนพิเศษที่แยกออกจากหลักสูตร แต่เป็นองค์ประกอบที่จะต้องรวมอยู่ในหลักสูตรซึ่งนักการศึกษาต้องตระหนักถึงการแสดงออกที่ผ่านสื่อกลางนานาชนิด เป็นการแสดงออกถึงความสามารถทางสติปัญญาและการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายในกระบวนการเรียนรู้ ผลงานของเด็กที่สื่อออกมาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การวาด การระบายสี การปั้น การประดิษฐ์ศิลปะประดิษฐ์จากเศษวัสดุต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งภาพสองมิติและสามมิติ การเล่นละคร การเคลื่อนไหว การเล่นเกมทาสสมมติ การเล่นเกม การเล่นชนิดต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการคิด การแก้ปัญหา ความเข้าใจตลอดจนการตีความหมายของสิ่งที่เด็กสัมผัสและเรียนรู้

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของเด็ก

ครูศิลปะ (atelierista) และครูอื่น ๆ จะร่วมมือกันจัดผลงานเด็กที่สื่อถึงความคิดและการเรียนรู้ของเด็กที่สื่อออกมาโดยการปั้น การวาด การเขียน การพูด การแสดงความคิดเห็น การสร้างสิ่งประดิษฐ์สองมิติ หรือสามมิติ การเล่นละคร ฯลฯ ครูหลายฝ่ายจะช่วยกันจัดนิทรรศการด้วยความละเอียดรอบคอบ การจัดนิทรรศการผลงานของเด็ก ๆ มีผลตามมาหลายประการคือ

1. ผู้ปกครองรับรู้ถึงประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็กจากผลงานของเด็ก และเป็นการสะท้อนให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเด็ก
2. ผลงานของเด็กทำให้ครูเข้าใจเด็กดีขึ้นและสามารถประเมินผลงานของครู ซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมให้ครูพัฒนาทางวิชาชีพ
3. เด็กทราบว่าผลงานและความพยายามของตนนั้นผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่าในงานของตน
4. เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
5. เป็นการสร้างเกียรติประวัติและผลงานของโรงเรียนที่มีการบันทึกถึงความเพลิดเพลินและกระบวนการเรียนรู้ทั้งของเด็กและครู

การประยุกต์ใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ของโรงเรียนต้นแบบในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2532 แจ็คกี้ อเล็กซานเดอร์ (Jackie Alexander) เจ้าของโรงเรียนอนุบาลนานาชาติแห่งหนึ่งได้อ่านบทความเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ก็มีความสนใจแนวคิดนี้อย่างจริงจังและเดินทางไปเข้าร่วมการประชุมที่เมืองเรกจิโอ เอมีเลีย เพื่อเรียนรู้แนวทางการจัดการศึกษารูปแบบนี้ แจ็คกี้ผู้ซึ่งมีภูมิหลังการศึกษากระดัดปริญญาโท ในสาขาจิตวิทยาเด็กจากประเทศแคนาดา พบว่าวิถีทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนของตานั้นเป็นรูปแบบที่ยังไม่สมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดเรกจิโอที่กำลังเรียนรู้อยู่ แจ็คกี้เริ่มให้เด็ก ๆ ในโรงเรียนของตนเองเรียนรู้ผ่านโครงการ โครงการแรกสำหรับเด็ก ๆ เรียนรู้ในขณะนั้น คือ โครงการบัลเล่ต์ จากนั้นแจ็คกี้เดินทางไปเมืองเรกจิโอ เอมีเลีย ทุกปี พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูในโรงเรียนไปเรียนรู้แนวคิดนี้ที่เมือง เรกจิโอ เอมีเลียด้วย แจ็คกี้และครูที่ได้ไปเรียนรู้จากเมืองเรกจิโอ เอมีเลีย ได้นำเอาความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบ

โรงเรียนต้นแบบที่ประยุกต์แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในการดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดสิ่งแวดล้อมและการจัดประสบการณ์ในโรงเรียนไว้ดังนี้คือ

1. การจัดกิจกรรมในแต่ละวันต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ การดำเนินการและความต่อเนื่องของกิจกรรมให้สั้นไหลและเป็นไปอย่างราบเรียบตามธรรมชาติ ไม่เร่งรีบ และความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดกิจกรรม
2. การจัดกิจกรรมต้องสนองต่อความต้องการตามพัฒนาการของเด็ก ลักษณะกิจกรรมต้องเอื้อให้เด็กได้เรียนรู้จากการสำรวจและทดลอง สัมผัสกับสื่อวัสดุอุปกรณ์นานาชนิด โดยไม่คาดหวังให้เด็กทำงานเป็นชิ้นเป็นอันเป็นสิ่งสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แต่เน้นให้เด็กมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ถาวร
3. การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างเต็มไปด้วยความสุข และเรียนรู้จากการกระทำ
4. จัดสิ่งแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย และมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เด็กเกิดความมั่นคงและรับรู้ถึงการปกป้องที่ได้รับ
5. การติดต่อประสานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ตลอดจนการช่วยให้เด็กคลายความวิตกกังวลที่เกิดจากการต้องห่างไกลจากผู้ปกครองชั่วคราว

6. การให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง โดยครูต้องมีความคาดหวังเชิงบวกต่อเด็ก การให้แรงเสริม และการยอมรับเด็กตามศักยภาพของเด็ก

7. จัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เอื้อให้เด็กประสบความสำเร็จเมื่อเด็กพยายามทำ และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะในการช่วยเหลือตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น

8. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทัศนคติของการดูแล เอาใจใส่และห่วงใยผู้อื่น การรับรู้ถึงความต้องการที่จำเป็น ความตื่นตัวในสุขภาพและความสงสัยใคร่รู้ในโลกที่อยู่รอบตัวเด็ก

9. ส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกฝนการควบคุมตนเองและการมีวินัยในตนเอง ฝึกฝนทักษะทางสังคมในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นและผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็ก โดยจัดกิจกรรมที่มีการฝึกให้เด็กแบ่งงานกันทำ ฝึกการรอคอย การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน การเคารพสิทธิและสิ่งของของผู้อื่น ตลอดจนการมีบทบาทที่เหมาะสมในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

10. ส่งเสริมเด็กให้เกิดการเรียนรู้การยอมรับกันอย่างมีเหตุผล เรียนรู้การปฏิบัติตัวที่มีการยืดหยุ่นในบางสถานการณ์ เพื่อคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนการปฏิบัติสุชนนิสัยเพื่อภาวะสุขภาพอนามัยที่ดีของตนเองและผู้อื่น

การจัดกิจกรรมในแต่ละวัน โรงเรียนที่ปฏิบัติตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียคำนึงถึงการส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา
- 2) การส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อ
- 3) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 4) กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของประสาทสัมผัส
- 5) กิจกรรมดนตรีและเคลื่อนไหว
- 6) กิจกรรมการเล่นละคร
- 7) การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
- 8) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์

สำหรับหลักสูตรของเด็กวัย 3 ปีขึ้นไป จะกำหนดหลักการและแนวทางเป็นรายวิชาชัดเจนขึ้น เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กิจกรรมประกอบอาหาร

โรงเรียนจะจัดทำเอกสารหลักการและแนวทางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 8 ด้านของเด็กในแต่ละขวบปีสำหรับครูประจำชั้นเรียนแต่ละห้อง ตลอดจนการตั้งเป้าหมายที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเมื่อสิ้นปีการศึกษา โรงเรียนจะประชุมชี้แจงให้ครูแต่ละคนเข้าใจในหลักการตรงกัน ครูแต่ละคนมีอิสระในการวางแผนหลักสูตรสำหรับ

แต่ระดับชั้นเรียนตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดวางชั้น ตู้อั้วจัดวางสื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การออกแบบจัดมุมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดวางสื่อวัสดุในมุม การจัดวางโต๊ะและเก้าอี้ที่จำเป็นในการทำกิจกรรม บริเวณสำหรับการรวมเด็กกลุ่มใหญ่ และ บริเวณสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มเล็ก ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการจะดูแลการจัดกิจกรรมของครู อยู่เสมอ บางครั้งจะให้ข้อเสนอแนะครูในการจัดวางมุมบางมุม แต่ก็ให้เป็นการตัดสินใจของครู ในการยอมรับข้อเสนอแนะนั้น

แม้ว่าหลักการและแนวทางการจัดกิจกรรมจะเขียนแยกเป็นส่วน เป็น ด้านต่าง ๆ หรือเป็นวิชา แต่ในสถานการณ์จริงในห้องเรียนจะบูรณาการกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในหลาย ๆ ด้านอย่างกลมกลืนเป็นธรรมชาติ กิจกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สั้นไหลและเป็นไปตามความสนใจของเด็กในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและภายในห้องเรียนที่สะท้อนถึงความ พิถีพิถันของการออกแบบที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างสนุกสนาน มุมกิจกรรมแต่ละ มุม โต๊ะที่จัดวางวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ล้วนทำทาสีและเชิญชวนให้เด็กเข้าไปค้นหาเรียนรู้ ทำกิจกรรมตามความสนใจของเด็กได้ตลอดเวลา

การจัดสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน

ความเป็นธรรมชาติของบรรยากาศนอกห้องเรียน การปลูกต้นไม้ที่ หลากหลาย มีลักษณะของต้นไม้และใบไม้ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ที่มีอายุมาก จนถึง ไม้ประดับตามบริเวณต่าง ๆ ต้นไม้ที่มีลักษณะเป็นไม้เลื้อย เป็นเถาวัลย์ที่ปล่อยตามธรรมชาติ ไม้จัดแต่งมากนก ซึ่งเด็กสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ การสังเกตความแตกต่างของต้นไม้ ชนิดต่าง ๆ เช่น ลักษณะของใบไม้ ดอกไม้ เป็นต้น ตัวอย่างของการรู้จักใช้ประโยชน์ของต้นไม้ที่ส่งเสริม พัฒนาการหลาย ๆ ด้าน ในศูนย์เด็กเล็ก มีการตกแต่งพุ่มต้นแก้วให้เป็นทางเดิน วนเวียนไปมาที่มีทางเข้าและทางออกที่เชิญชวนให้เด็กเข้าไปวิ่งเล่นในทางเดินที่ลัดเลี้ยวไปมา เด็กวัยเตาะแตะหลายคนชอบเข้ามาวิ่ง หรือเดินตามกันในทางเดินเขาวงกตนี้ แนวพุ่มต้นแก้วทั้งสองด้านเป็นเครื่องประคองเด็กเล็กที่ยังมีลักษณะการเดินที่โยกไปมา พุ่มต้นแก้วนี้สูงระดับไล่เรียง กับความสูงของเด็กซึ่งผู้ใหญ่สามารถมองเห็นตำแหน่งที่เด็กอยู่ในทางเดินวงกตนี้ได้ชัดเจน บ่อยครั้งที่พ่อแม่หรือครูจะเข้ามาวิ่งเล่นไล่จับกับเด็กในทางเดินที่คดเคี้ยวไปมาในระหว่างพุ่มต้น

แก้ว ทั้งเวลาตอนเช้าที่มาส่งเด็ก หรือเวลาตอนสายที่เป็นช่วงเวลากิจกรรมกลางแจ้ง เด็กจะวิ่งเล่นอย่างตื่นเต้นและสนุกสนานในทางเดินวงกตนี้

เครื่องเล่นกลางแจ้งชุดใหญ่ในสนามที่เชื่อมโยงสิ่งปลูกสร้างที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจของเด็ก ลักษณะของเครื่องเล่นชุดใหญ่ในโรงเรียนจะมีส่วนต่าง ๆ ที่ให้เด็กสามารถปีน ป่าย โหนตัว ลื่นตัวลงมา ทรงตัวในสะพานแกว่งลอดผ่านช่องอุโมงค์ที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง และมีบางส่วนที่อยู่สูงกว่าระดับพื้นในระดับที่เหมาะสม เด็กสามารถเริ่มต้นการเดินทางสั้น ๆ โดยการเคลื่อนร่างกายในลักษณะของการปีนขึ้นทางตาข่ายเชือก หรือทางบันได และจะมีระยะทางสั้น ให้เด็กได้เดินหรือวิ่งก่อนที่จะถึงตำแหน่งที่จะให้เลือกระหว่างการเดินทางผ่านสะพานแขวนหรือจะลื่นตัวลงทางกระดานไม้ลื่น หรือเด็กจะต้องตัดสินใจระหว่างการเลือกที่จะก้มตัวลอดช่องอุโมงค์ที่จะนำไปสู่ทางลาดชันเล็กน้อยก่อนจะปีนขึ้นไปถึงหอคอยบนสุดของปราสาทในโรงเรียนหนึ่ง หรือศาลาทรงไทยในศูนย์เด็กเล็กและในโรงเรียนอนุบาลอีกแห่งหนึ่ง หลังจากที่ได้ขึ้นไปจนถึงจุดสูงสุดของชุดเครื่องเล่นนี้ ซึ่งชมสิ่งรอบตัวที่มองจากระดับสูงในตำแหน่งที่ตนเองยืนอยู่ด้วยรอยยิ้มในความภูมิใจของความสำเร็จ และตื่นเต้นที่ปีนขึ้นไปจนถึงจุดสูงสุดนี้แล้ว เด็กบางคนจะมีการเจรจาเล่นบทบาทสมมติกับเพื่อนที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่างระดับหรือในระดับเดียวกัน บางครั้งเด็กจะนำเอาตัวละครในนิทานบางเรื่องมาพูดคุยกันเมื่อมาถึงจุดหอคอยบนปราสาทหรือบนศาลาสูงสุดของชุดเครื่องเล่น จากนั้นก็จะลงจากจุดสูงสุดด้วยการย้อยหรือหย่อนทางเดิมที่ผ่านมา หรือเลือกทางเดินใหม่ที่มีลักษณะของการเคลื่อนย้ายร่างกายที่แตกต่างออกไป เด็ก ๆ จะวนเวียนเปลี่ยนทิศทางการเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดอย่างสนุกสนานจนมีความพอใจก่อนที่จะเปลี่ยนไปเล่นยังจุดอื่นในสนามกลางแจ้ง

เครื่องเล่นกลางแจ้งชุดใหญ่นี้ท้าทายความสามารถ และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ในขณะที่เด็กกำลังเล่นอยู่ ณ ตำแหน่งใดของชุดเครื่องเล่น พัฒนาการของเด็กจะทำงานมากกว่าหนึ่งด้าน เช่น ในการปีนตาข่ายเชือก เด็กต้องใช้ทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่ของทั้งร่างกายในการเคลื่อนตัวบนตำแหน่งของตาข่ายที่ละช่อง เด็กจะต้องมีการคิด ตัดสินใจ การคาดคะเนถึงการลงน้ำหนักในแต่ละตำแหน่งที่ทำให้เกิดความสมดุลย์ไม่ตกลงมา การทำงานของสมองในการคิดวางแผน คาดคะเน การแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเคลื่อนร่างกายไปในตำแหน่งที่ตนเองจะเคลื่อนที่ไป ความตื่นเต้นในอารมณ์ ความรู้สึกสนุก การเอาชนะ ความกลัวในขณะที่ปีนตลอดจนความรู้สึกภูมิใจและความเชื่อมั่นเมื่อประสบความสำเร็จที่ได้รับ นอกจากนี้เด็กยังต้องมีการปรับตัวเองทางด้านสังคม เช่น การรู้จักรอให้ถึงเวลาที่จะได้เล่น การหลบหลีกซึ่งกันและกันในตำแหน่งที่เดินสวนทางกัน

สนามทราย โรงเรียนให้ความสำคัญกับสนามทรายมาก โรงเรียนได้จัดเตรียมสนามทรายที่ใหญ่มากและเป็นทรายที่ละเอียดอ่อน มีอุปกรณ์ประกอบการเล่นทรายที่หลากหลาย เครื่องมือที่ใช้ในการตักทราย ขุดทราย ภาชนะที่ใส่ทรายตลอดจนภาชนะที่พิมพ์ทรายเป็นรูปทรงตามความสนใจของเด็ก เด็กได้สังเกตรูปร่างของทรายที่แตกต่างไปตามภาชนะที่ใส่และคว่ำทรายลงบนพื้น การรับรู้ภาพของรูปพิมพ์ทรายที่เคาะออกมาจากภาชนะที่หลากหลาย เด็กมีโอกาสมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างของภาชนะแม่พิมพ์และรูปพิมพ์ที่ออกมาซึ่งจะนำไปสู่ทักษะการจำแนกทางด้านมิติสัมพันธ์ สังเกตเห็นความแตกต่างของรูปร่างทรายที่ป็นน้ำและไม่ป็นน้ำ ความไม่เหมือนกันของการคงตัวของรูปร่าง เด็กบางคนเล่นขายของกันในสนามทราย ที่สนามทรายเป็นสิ่งแวดล้อมที่ครูใช้เป็นสถานที่เร้าให้เด็กเกิดความตื่นตัวและมีความสนใจในการเรียนรู้

โครงการไดโนเสาร์ระหว่างปี 2540-2541 ครูนำชิ้นส่วนที่ครูประดิษฐ์ขึ้นให้ดูเหมือนเป็นกระดูกไดโนเสาร์แล้วนำมาฝังอยู่ในสนามทรายเพื่อสนองต่อประเด็นการอภิปรายพูดคุยกันของเด็กในห้องเรียนถึงการศึกษาชุดคั่นของนักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาซากสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์ (ซึ่งเป็นการนำไปสู่ความสนใจในการเรียนรู้ศัพท์คำว่า paleontologist....นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาซากสิ่งมีชีวิต ควบคู่คำว่า fossil...ซากสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์ ซึ่งเป็นศัพท์ที่ค่อนข้างยากในการรับรู้ของผู้ใหญ่ แต่เด็กอนุบาลวัย 5-6 ปีในโรงเรียนก็เรียนรู้ได้ด้วยความสนใจ) เด็กกลุ่มที่สนใจไดโนเสาร์ตื่นตัวมากที่สุดได้ขุดพบกระดูกไดโนเสาร์ที่ครูทำขึ้นแล้วไปฝังไว้ในสนามทราย เหตุการณ์ในครั้งนั้นได้สร้างความตื่นตัวให้กับเด็กกลุ่มอื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มโครงการไดโนเสาร์ด้วย

ภาพของเด็กที่เล่นในสนามทรายอย่างผ่อนคลาย การล้มผ้าจับต้อง ตลอดจนการนั่งนอนบนพื้นทรายโดยไม่กลัวการเประอะเปื้อนเสื้อผ้า การเล่นทรายอย่างจดจ่อ และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเด็กแต่ละกลุ่ม การออมซอม แบ่งปัน หรือผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอุปกรณ์ในการเล่นทรายด้วยกันของเด็ก ๆ ภาพเหล่านี้เป็นการบ่งบอกถึงคุณค่าของการเล่นทรายที่มีต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ไม่ว่าจะทางร่างกายโดยการจับต้องสัมผัสของความรู้สึกที่มีต่อความละเอียดอ่อนของทราย การทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อมือและตาในการกรอกทรายลงในภาชนะ การสังเกตเห็นความแตกต่างของทรายที่อยู่ในสภาวะต่าง ๆ การแก้ปัญหาในระหว่างการเล่น อารมณ์ที่เปลี่นเปละในการเล่นทราย ทักษะทางสังคมในด้านการรอ การออมซอม ตลอดจนการแบ่งปันและผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนในการเล่น การเล่นทรายจึงเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านที่เกิดขึ้นพร้อมกันอย่างผ่อนคลายไม่โลดโผนดังเช่นการเล่นเครื่องเล่นสนามขนาดใหญ่

นอกจากการเล่นทรายแล้ว โรงเรียนได้จัดให้เด็กมี**การเล่นน้ำ** เด็ก ๆ จะสนุกกับการเล่นน้ำทั้งที่อยู่ในภาชนะที่รองรับและสายน้ำที่ออกมาจากสายยาง การกรอกน้ำใส่ภาชนะที่มีรูปร่างต่าง ๆ กัน เด็กวัยเตาะแตะหลังจากการเล่นคลุกในสนามทรายอย่างสนุกสนาน ในวันที่อากาศร้อนอบอ้าว แทนที่จะทำความสะอาดตัวเด็กในห้องเรียน คุณครูและพี่เลี้ยงจะดึงสายยางเปิดน้ำให้เด็กได้อาบเล่นอย่างสนุกสนาน โดยครูไม่ได้กลัวการเปียกปนจากการเล่นกับเด็ก การเล่นน้ำบางครั้งจะจัดให้ต่อเนื่องจากกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งร่างกายเด็กเปราะบางด้วยสีที่ใช้ในงานศิลปะ

กิจกรรมศิลปะที่สร้างสรรค์โดยเด็ก การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่หลากหลาย เช่น การจัดวางผ้าดิบชิ้นใหญ่ลงบนพื้นนอกห้องเรียน เทสีฝุ่นสีเหลืองและสีแดงให้กระจายกระจายบนผืนผ้า ใช้สเปรย์ฉีดน้ำลงบนสีแล้วให้เด็กใช้แปรงชนิดต่าง ๆ เช่น แปรงที่ใช้ขัดถูพื้น แปรงมีด้ามไม่มีด้าม แปรงล้างขวด ถูลงบนสีที่ผสมน้ำแล้ว เด็ก ๆ จะเห็นการแตกของแปรงบนฝุ่นสีเมื่อผสมกับน้ำกลายเป็นสีที่ระบายอยู่บนผืนผ้า เห็นการผสมกันระหว่างสีแดงและสีเหลืองกลายเป็นสีส้มระหว่างการทำงานกับเด็กวัยเตาะแตะ ครูจะพูดสิ่งที่กำลังกระทำ และสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาให้เด็กฟัง เด็กบางคนก็จะพูดตามครู พูดทวนประโยคสั้น ๆ ที่ครูพูดไป ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศ การซึมซับทางภาษาให้กับเด็ก เด็กรับรู้ข้อมูลทางภาษาที่ควบคู่กับการกระทำ

กระบวนการของกิจกรรมทั้งหมดนี้จึงเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติงานทางศิลปะด้วยตนเองโดยสัมพันธ์กับข้อมูลทางภาษา งานศิลปะชิ้นนี้สร้างสรรค์ด้วยเด็กทุกคนโดยมีครูและพี่เลี้ยงเป็นผู้จัดการการจัดวางสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กทุกคนจะอยู่ในชุดของกางเกงขี้นในเพียงตัวเดียว ตามลำตัวเปราะบางด้วยสีที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก เมื่อเสร็จจากงานศิลปะเด็กก็ได้เล่นน้ำต่อเพื่อวัตถุประสงค์ในการชำระร่างกายด้วยความเพลิดเพลินทางอารมณ์ในการเล่นน้ำ การทุ่มมือลงในน้ำที่ทำให้น้ำแตกกระจายตามความหนักเบาของแรงที่ทุ่มลงไป ทิศทางการกระจายของน้ำที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของมือที่ทุ่มลงไป การค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำในภาชนะที่เด็กกำลังกรอกน้ำใส่ลงไป การเล่นน้ำจึงเป็นกิจกรรมกลางแจ้งที่มีคุณค่าต่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่ให้ความรู้สึทางอารมณ์ที่แสดงออกมาถึงความพึงพอใจมากกว่าการเล่นทรายแต่ไม่โลดโผนเท่ากับการเล่นเครื่องเล่นสนามขนาดใหญ่

การส่งเสริมความต้องการสื่อออกทางอารมณ์ศิลปะในสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนทุกวัน ตั้งแต่เช้า กระดานไม้ขนาดใหญ่ที่อยู่บนขาตั้งพร้อมด้วยกระดาษปรู๊ฟแผ่นใหญ่ สีน้ำและพู่กันที่จัดวางอยู่บนรางที่ฐานกระดาน โรงเรียนจัดวางกระดานอยู่ที่ทางเดินระหว่างสนามและอาคารเรียน เด็กสามารถเดินเข้าไปหยิบจับภาชนะสีน้ำนั้นลงบนกระดาษได้ตลอดเวลาที่เด็กมีโอกาสเดินผ่านกระดาษนี้ นอกจากจะได้สื่อออกถึงความต้องการของการป้ายสีสรรค์ต่าง ๆ ลงบนแผ่น

กระดาษแล้ว เด็ก ๆ ยังได้เรียนรู้ถึงการปรับอารมณ์ของการทาบสีที่ตนเองเพิ่งจะป้ายไปสักครู่โดยเพื่อนอีกคนหนึ่ง แวดตาของเด็กคนหนึ่งที่แสดงความผิดหวัง เสียใจที่แถบสีที่ตนเองเพิ่งจะสร้างสรรด้วยพู่กันขนาดใหญ่ถูกทาบเสียแล้วด้วยแถบสีอีกสีหนึ่ง โดยมีมือของเด็กอีกคนหนึ่งแต่เพียงชั่วครู่ที่ยืนมองด้วยอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปหนูน้อยก็ตัดใจได้ และเดินไปทำกิจกรรมอย่างอื่นต่อเพราะยอมรับในกติกาที่ว่า กระดาษนี้เป็นที่ที่เด็ก ๆ ทุกคนสามารถป้ายสีได้ตลอดเวลาที่เดินผ่าน และสามารถทาบสีของกันและกัน การรู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับกฎเกณฑ์ กติกาที่สังคมกำหนดขึ้นตั้งแต่ปฐมวัยนี้ ย่อมส่งผลถึงความฉลาดทางอารมณ์หรือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในเวลาต่อไป กระดาษวาดภาพแผ่นใหญ่นี้จึงเป็นที่ที่เด็กได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ของการเปลี่ยนแปลงของสีที่เกิดจากการผสมเหลื่อมกันของสีต่างๆ สร้างสรรค์งานระบายสีได้อย่างมีความสุขแล้ว กระดาษวาดภาพแผ่นใหญ่นี้ยังเป็นที่ที่เด็กได้มีการฝึกการบริหารอารมณ์ในตนเองด้วย

ชิงช้า เป็นเครื่องเล่นสนามที่เด็กชอบมาก ลักษณะของชิงช้าสำหรับเด็กเล็กจะเหมือนเก้าอี้ที่มีสายคาดอ้อมมาทางด้านหน้าของเด็กเพื่อป้องกันการหลุดร่วงลงมาจากชิงช้า ในช่วงเช้าที่พ่อแม่พามาส่งในโรงเรียน พ่อแม่มักจะเล่นกับลูกที่สนามก่อนเวลากิจกรรมในห้องเรียน การนั่งเล่นในชิงช้าโดยมีพ่อแม่ หรือครูดูแล นอกจากเด็กจะเพลิดเพลินกับการนั่งชิงช้าที่แกว่งไปมาแล้ว เด็กยังได้รับความอบอุ่นผูกพันกับพ่อแม่ หรือครูที่คอยแกว่งชิงช้าให้ และเกิดความรู้สึกที่ไว้วางใจทั้งในตัวครูและสถานที่ที่เด็กจะต้องสร้างความคุ้นเคย

เครื่องเล่นประเภทขับเค็ลื่อน เป็นเครื่องเล่นกลางแจ้งอีกประเภทหนึ่งที่เป็นที่ชื่นชอบของเด็กปฐมวัยและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ในโรงเรียนจะมีรถสามล้อ หรือสี่ล้อที่เด็กชอบขับไปตามที่ต่าง ๆ บางคันสามารถนั่งได้สองคน บางคันใหญ่พอที่เด็กวัยเตาะแตะสามารถขึ้นไปนั่งได้มากกว่าสองคน ซึ่งเป็นโอกาสให้เด็กต้องเล่นร่วมกันสำหรับรถคันใหญ่นี้ รถบางคันครูช่วยเข็นให้เด็กนั่ง โดยเฉพาะการเข็นให้เด็กเล็ก ๆ นั่ง ครูเข็นได้สักครู่ก็จะมีหนูน้อยตัวเล็ก ๆ มาเป็นผู้ช่วยในการเข็นด้วย บางครั้งก็เกิดศึกชิงรถที่เป็นที่พอใจของเด็กหลายคน ซึ่งจะเป็นสถานการณ์ที่ครูสามารถสอดแทรกการแบ่งปัน การอยู่ร่วมกัน การหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันในการเล่นของเล่นขึ้นเดียวกัน

การจัดสิ่งแวดล้อมภายในอาคารเรียน

ลักษณะของอาคารเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม โดยการประดับด้วยต้นไม้ประเภทไม้ประดับและผลงานศิลปะของเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานชิ้นใหญ่ที่เด็กทำงานร่วมกัน การจัดสรรพื้นที่ในห้องเรียนมีความเหมาะสมทั้งการจัดมุมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ สัดส่วนของพื้น

ที่ใช้ร่วมกับพื้นที่ว่างสำหรับการเคลื่อนไหวและการจัดกิจกรรมพิเศษที่เกิดจากความสนใจของเด็ก เด็กและครูได้ใช้พื้นที่ทุกส่วนอย่างเต็มที่ บางห้องแม้ว่าจะมีขนาดเล็กแต่ครูก็สามารถจัดมุมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นสัดส่วน ครูแก้ปัญหาโดยการจัดมุมวาดภาพอิสระซึ่งประกอบด้วยขาตั้งกระดานขนาดเล็กเข้าไปในห้องน้ำเด็กที่มีบริเวณกว้างพอ และสะอาดปราศจากกลิ่น มุมบางมุมอาจต้องใช้บริเวณทางเดินระหว่างห้องเรียนหรืออาจไปใช้มุมบางมุมร่วมกับอีกห้องหนึ่ง โดยการทำกิจกรรมร่วมกันหรือหมุนเวียนกันใช้

ในห้องเรียนไม่มีโต๊ะทำงานของครู มีการจัดโต๊ะเก้าอี้สำหรับเด็กเท่าที่จำเป็นในมุมต่าง ๆ ที่เด็กสามารถทำงานในมุมนั้นได้ตามความต้องการของเด็ก **ทุกห้องเรียนในโรงเรียนจะมีการติดกระจกเงาสะท้อน**ในระดับที่ติดพื้น และสูงกว่าความสูงของเด็กเล็กน้อย ในแต่ละห้องเรียนจะมีกระจกเงาอย่างน้อยสองตำแหน่ง เด็ก ๆ จะเพลิดเพลินกับการดูเงาของตนเองในกระจก หนูน้อยคนหนึ่งขณะที่กำลังทำท่าทางประกอบเพลงที่ครูร้องอยู่นั้น เผลอัญสายตาเธอเหลือบไปเห็นตัวเองในกระจกเงา หนูน้อยขยับตัวอยู่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นภาพสะท้อนของตนเองได้อย่างชัดเจนพร้อมทั้งขยับท่าทางไปตามเนื้อร้องและท่าทางประกอบเพลงพร้อมทั้งการจัดรายละเอียดตำแหน่งของแขนขา การเอียงไปมาจากกรุปสะท้อนในกระจกอย่างสนุกสนาน เด็กบางคนจะเดินเข้าใกล้กระจกและถอยห่างออกจากกระจกพร้อมด้วยความพิศวงในขนาดความสูงของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเคลื่อนไหวของตนเองตลอดเวลา เด็กบางคนชอบที่จะทำหน้าที่ในรูปแบบต่าง ๆ หน้ากระจก ในขณะที่เด็กบางคนชอบเขย่งเท้าอยู่หน้ากระจก กระจกเงาสะท้อนยังมีประโยชน์สำหรับครูในการติดตามสังเกตพฤติกรรมของเด็กในตำแหน่งต่าง ๆ ที่เด็กไปร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะในห้องของเด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ปี ครูจะสามารถมองเห็นเด็กจากเงาสะท้อนในกระจกที่ติดอยู่หลายแห่งในห้อง นอกจากจะให้เด็กเรียนรู้รูปร่างสะท้อนจากกระจกเงา

โรงเรียนให้ความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องเงาที่เกิดจากแสงที่ส่องลงมากระทบวัตถุแล้วทำให้เกิดเงาที่บนผืนผารองรับ เช่น เงาที่เกิดจากการวางวัตถุลงบนเครื่องฉายแผ่นใสแล้วตกกระทบไปที่จอภาพ หรือเงาที่เกิดจากแสงแดดซึ่งเป็นแสงตามธรรมชาติ ครูศิลปะคนหนึ่งดูแลให้เด็กสร้างสรรค์งานปั้นเป็นรูปปั้นของเสื้อแล้วระบายสีลงบนรูปปั้นนั้น จากนั้นนำรูปปั้นวางกันแสงที่ส่องมาที่รูปปั้น เด็กเห็นเงาของรูปปั้นเสื้อ ครูกระตุ้นให้เด็กเก็บภาพของเงานั้นลงบนกระดาษสีดำ ตัดกระดาษตามเส้นที่แสดงตามตำแหน่งของเงา จากนั้นครูนำผลงานรูปปั้นเสื้อและกระดาษรูปเงาเสื้อไปจัดวางในตู้แสดงผลงานของเด็กในตำแหน่งที่รูปปั้นเสื้อและเงาของเสื้อในสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของทิศทางในการเกิดเงา

มุมหนังสือและมุมศิลปะ เป็นมุมหลักสองมุมที่มีอยู่ในทุกห้องเรียน มุมหนังสือจะมีหนังสือที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับจำนวนและความสนใจของเด็ก หนังสือแต่ละเล่มล้วนน่าอ่านและน่าจับต้อง ในมุมหนังสือจะมีพรมปูพื้น แก้วไอโซพาหุ้มด้วยผ้าที่เชิญชวนให้เด็กเข้าไปหยิบหนังสือแล้วซุกตัวลงในแก้วไอโซฟาและอ่านหนังสืออย่างเพลิดเพลิน หรือหยิบหนังสือซักเล่มแล้วนอนอยู่บนพรมและดูหนังสือด้วยความผ่อนคลายที่ควบคู่กับการเรียนรู้อย่างเพลิดเพลินจากการดูหนังสือ นอกจากนี้มุมหนังสือที่อยู่ประจำในแต่ละห้องเรียนแล้ว ในโรงเรียนจะมีห้องสมุดประจำโรงเรียน ครูประจำชั้นทุกคนจะหมุนเวียนกันในการพาเด็กมาอ่านหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน

เด็ก ๆ จะเลือกหนังสือตามความสนใจ และสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้ การยืมหนังสือนั้นไม่จำเป็นต้องมีบรรณารักษ์ แต่ที่ชั้นหนังสือจะมีที่คั่นตำแหน่งของหนังสือที่เด็กดึงหนังสือออกไป เด็กมีหน้าที่นำหนังสือมาเก็บไว้ที่เดิมเมื่อใช้หนังสือเล่มนั้นเสร็จแล้ว ในห้องสมุดนี้นอกจากจะเต็มไปด้วยหนังสือสำหรับเด็กแล้ว ยังมีหนังสือสำหรับครูใช้ประกอบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะซึ่งเด็กยังเล็กมาก แต่ไม่ใช่เล็กจนไม่จำเป็นต้องจัดมุมห้องสมุดให้ ในศูนย์เด็กเล็กนอกเหนือจากมุมหนังสือที่กระจายอยู่ตามห้องเรียนต่าง ๆ บริเวณที่ว่างหน้าสำนักงานได้จัดชั้นหนังสือที่มีการจัดวางหนังสือในตำแหน่งที่เชิญชวนให้หยิบมาอ่าน เด็กทุกคนที่หรือผู้ปกครองมารับกลับจะเดินไปหยิบจับหนังสือและพลิกดูด้วยความสนใจ หนังสือที่วางเกื่อนอยู่บนพื้น จะมีเจ้าหน้าที่มาดูแลและจัดวางกลับตำแหน่งเดิมในเวลาเกือบทันทีที่หนังสือวางเกื่อนอยู่ หนังสือบนชั้นจึงพร้อมเสมอตลอดเวลาที่เชิญชวนให้เด็กที่อยู่บริเวณนั้นไปหยิบจับหนังสือมาพลิกดู

ทุกห้องเรียนจะมีชาตั่งพร้อม**กระดานเล็กสำหรับวาดภาพ**วางประจำอยู่ที่มุมใดมุมหนึ่งของแต่ละห้อง รางไม้ที่ฐานกระดานอาจจะมีซอล์คลี สีเทียนหรือสีน้ำจืดวางไว้พร้อมให้เด็กเข้ามาสร้างสรรค์งานศิลปะตามความสนใจ หนูน้อยคนหนึ่งขณะที่กำลังถือพู่กันละเลงสีอยู่บนขาหยั่งวาดภาพนี้ ปากก็ฮัมเพลงอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นภาพที่สะท้อนออกมาถึงการเรียนรู้ที่ควบคู่กับความสุข ความเพลิดเพลิน นอกจากนี้มุมศิลปะประจำห้องเรียนในแต่ละห้องเรียน โรงเรียนจะมีห้องศิลปะสำหรับสร้างสรรค์งานศิลปะ ในห้องศิลปะจะมีชั้นจัดวางสื่อวัสดุที่มากมายหลากหลายอย่างเป็นระเบียบ เช่น สีทุกประเภท กาว แปะกาวชนิดต่าง ๆ กรรไกร กระดาษนานาชนิด ลวด กำมะหยี่ กระจุดม ลูกปัดขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เศษผ้าหลายหลากชนิด หนังสือพิมพ์เก่า ขวดพลาสติกชนิดที่แตกต่างกัน กากเพชร ฝาขวด จุกขวด เปลือกหอย ฯลฯ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์เหล่านี้จะจัดวางอยู่ในกระจัด ในห้องศิลปะจะมีโต๊ะตัวใหญ่ล้อมรอบด้วยเก้าอี้ตัวเล็กที่เพียงพอให้เด็กทุกคนนั่งทำงานศิลปะทั้งงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม

ในห้องศิลปะจะมีมุมที่ส่งเสริมการปั้นของเด็ก โดยเฉพาะในศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะ โต๊ะทำงานศิลปะจะจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดวางดินสำหรับการปั้น อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการปั้น เช่น ไม้ค้ำกิ่ง ไม้ค้ำกิ่งต่าง ๆ ภาชนะที่ใส่ดินปั้น ฯลฯ เด็กทุกคนจะได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สร้างสรรค์งานศิลปะในลักษณะทั้งสองมิติและสามมิติ เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงการแข็งตัวของปูนพลาสเตอร์ การปักกิ่งไม้ ไม้ค้ำกิ่งต่าง ๆ หรือเมล็ดพืชแห้ง ๆ เช่น ผลต้นตะแบกแห้ง ลูกสนแห้ง ในระหว่างที่ปูนพลาสเตอร์ หรือดินเหนียวยังอ่อนตัวอยู่ ลักษณะที่ปูนพลาสเตอร์ที่แข็งตัวขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป สภาพการแข็งตัวของดินเหนียวที่แข็งตัวเมื่อความชื้นของดินเหนียวระเหยไป การขยับเคลื่อนย้ายวัสดุที่ปักลงในดินหรือปูนพลาสเตอร์ที่ยังไม่แข็งตัว ตลอดจนการคงอยู่กับที่ของวัสดุเมื่อปูนพลาสเตอร์หรือดินเหนียวเกิดการแข็งตัว การระบายสีบนชิ้นงานที่ทำจากปูนพลาสเตอร์หรือดินเหนียวเมื่อดินเหนียวหรือปูนพลาสเตอร์ยังอยู่ในสถานะที่ยังไม่แข็งตัวและเมื่อแข็งตัวดีแล้ว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยการสัมผัส และสังเกตเห็นความแตกต่างตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

โรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของ**กิจกรรมดนตรี เคลื่อนไหวและจังหวะ** ในโรงเรียนจะมีห้องดนตรีและการเคลื่อนไหวสำหรับการทำกิจกรรมทางดนตรี จังหวะและการเคลื่อนไหว เด็ก ๆ มีโอกาสได้เรียนรู้ถึงความหลากหลายของเพลงประเภทต่าง ๆ ครูดนตรีจะผสมผสานวัฒนธรรมไทยเดิมกับวัฒนธรรมในปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน ครูดนตรีจะบูรณาการดนตรีไทยเดิม ดนตรีไทยสากล และดนตรีสากลต่างประเทศให้เด็กได้สัมผัสถึงความแตกต่างกัน ความคล้ายคลึงกัน ตลอดจนลีลาและการเคลื่อนไหวไปตามท่วงทำนองเพลงต่าง ๆ ในขณะที่เด็กเรียนรู้ถึงการเคลื่อนไหวไปตามลีลาของบัลเล่ต์ เด็กก็ได้สัมผัสถึงลีลาของรำไทย ตลอดจนการสร้างสรรค์ลีลาที่เป็นอิสระในการเคลื่อนไหวไปตามจินตนาการของเด็กเอง

ครูดนตรียังได้สอดแทรกคณิตศาสตร์ ความรู้สึกรู้สึกรู้สึก ครูกระตุ้นให้เด็กสร้างสรรค์ลีลาท่าทางของสิ่งมีชีวิตภายใต้สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมตามที่ครูสมมติขึ้นมา เด็กเรียนรู้ถึงขอบเขตบริเวณของตนเองในการเคลื่อนไหว ตลอดจนการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับผู้อื่น เด็ก ๆ ยังได้เรียนรู้ถึงลีลาการเคลื่อนไหวอีกรูปแบบหนึ่งโดยการเรียนรู้จากเทควันโด

ตารางกิจวัตรและกิจกรรมในโรงเรียน

กิจวัตรประจำวันโดยภาพรวมในศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะมีดังนี้

9.00 – 9.30 น.	กิจกรรมวงกลม
9.30 – 10.00 น.	กิจกรรมในอาคาร
10.00 – 11.00 น.	การจัดของเล่นเข้าที่เก็บ อาหารว่างและเล่นนอกอาคาร
11.00 – 11.20 น.	กิจกรรมในอาคารหรือนอกอาคาร
11.20 – 11.45 น.	กิจกรรมในอาคารหรือนอกอาคาร
11.45 – 12.30 น.	อาหารเที่ยงและเตรียมตัวกลับบ้าน

กิจวัตรประจำวันของเด็ก ๆ ในศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะซึ่งรับดูแลเด็กตั้งแต่อายุ 15 เดือน ถึง 3 ปี เริ่มต้นจากผู้ปกครองเริ่มทยอยส่งเด็ก ๆ มาที่ศูนย์ตั้งแต่วันที่ 7.30 น. ผู้ปกครองบางคนจะอยู่เล่นกับเด็กในขณะที่ผู้ปกครองบางคนส่งเด็กแล้วกลับไปทันที ในช่วงเวลานี้ ครูใหญ่ ครูทุกคน พี่เลี้ยง จะลงมาช่วยกันรับเด็กและดูแลเด็กตามตำแหน่งต่าง ๆ ในสนามอย่างทั่วถึง เด็ก ๆ มีอิสระในการเลือกเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เครื่องเล่นสนามชุดใหญ่ ซิงช้า เล่นทรายที่อยู่ตามสนาม เครื่องเล่นชุดใหญ่ รถสามล้อหรือสี่ล้อคันเล็ก ๆ เด็กบางคนเล่นลูกบอลกับคุณพ่อ ในขณะที่พ่อลูกอีกคู่หนึ่งเดินไล่หลังกันในพุ่มต้นแก้วที่เป็นทางเดินคดเคี้ยวไปมา เด็ก ๆ ทุกคนจะอยู่ในสายตาของครูที่คอยดูแลในเรื่องของความปลอดภัยพร้อม ๆ กับการทำงานการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ครูจะพูดคุยกับเด็กและเล่นด้วยกับเด็ก

โดยเฉพาะเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ครูจะหมั่นพูดคุยกับเด็กถึงกิจกรรมที่ทำอยู่ตลอดเวลาให้การสัมผัสและโอบอุ้มอย่างใกล้ชิด เด็กบางคนที่ร้องไห้เพื่อจะตามผู้ปกครอง จะมีครูเพียงคนเดียวที่จะช่วยปรับอารมณ์ของเด็ก โดยการชักจูงให้เล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ พูดคุยเหตุผลกับเด็กจะไม่โอ้เด็กมาก บางครั้งครูจะหันไปสนใจกับเด็กอื่นพูดคุยและเล่นกับเด็กอื่นจนเด็กที่กำลังร้องไห้การร้องไห้เพราะไปสนใจการพูดคุยและการเล่นระหว่างครูกับเพื่อน จะเป็นเช่นนี้อยู่สักครูใหญ่เด็กก็จะสงบลง ครูจะไม่ย้ำในเรื่องการร้องไห้ของเด็กเลย แต่จะนำเด็กไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อใกล้เวลา 9.00 น. ครูพาเด็กไปที่ห้องเรียนของเด็กแต่ละกลุ่ม

กิจวัตรของเด็กวัยต่ำกว่า 2 ปี

เมื่อเด็ก ๆ เข้ามาในห้องกิจวัตรที่ครูทำทุกวันคือ การจัดให้เด็กนั่งเป็นวงกลมและร้องเพลง Good morning ทักทายเด็ก ต่อจากกิจกรรมวงกลมคุณครูจะให้เด็กไปทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ ได้ตามความสนใจ มุมประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบด้วย มุม

ระบายสี (เป็นขลุ่ยพร้อมด้วยกระดานขนาดเล็กที่มีรางวางสีประเภทต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีเทียน สีชอล์ค ดินสอสี) ที่หมุนเวียนให้เด็กทำกิจกรรมในแต่ละวัน) มุมปั้น มุมบ้าน มุมปั้นปาย มุมเล่น นิทานซึ่งเป็นมุมดนตรีและการเคลื่อนไหวด้วย มุมบล็อกชิ้นใหญ่ มุมแต่งตัวเพื่อเล่นบทบาทสมมติ มุมของเล่นจิปายะ เช่น รถ เครื่องบิน รูปสัตว์พลาสติก บริเวณหน้ามุมนี้จะมีแผ่นยางปูพื้นลายถนนและผังเมือง ซึ่งเด็กชอบ จะเล่นรถของเล่นให้เล่นไปตามทางเดินในแผนผังนี้ ตามผังนั้นจะมีการติดกระจกเงาตามตำแหน่งต่าง ๆ ที่เด็กสามารถมองเห็นตัวเอง มองเห็นเงาสระท่อนของครูและเพื่อน ขณะเดียวกันครูก็สามารถมองเห็นเด็ก ๆ ในมุมต่าง ๆ ของห้อง

นอกจากมุมต่าง ๆ ดังกล่าว กิจกรรมที่ครูในห้องเรียนเด็กเล็กจัดเป็นประจำทุกวัน คือ งานศิลปะที่สร้างร่วมกันของเด็ก ครูจะจัดโต๊ะสร้างชิ้นงานรวมของเด็ก โดยการชิงผ้าหรือตริ่งกระดาษแผ่นใหญ่ ๆ บนโต๊ะตัวใหญ่ที่มีระดับความสูงเหมาะกับเด็กที่จะยืนหรือนั่งบนเก้าอี้แล้วทำงานได้สะดวก เด็กจะเข้ามาทำงานเมื่อเด็กพร้อมซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ ซึ่งมีช่วงความสนใจสั้น ๆ ภาพการทำงานของเด็กวัยเตาะแตะ คือ เด็กจะไปยังมุมต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ ครูจะชวนเด็กกลุ่มเล็กประมาณ 2 - 3 คน ทำงานชิ้นใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพร้อม ๆ กันแต่เป็นการนั่งทำงานกันคนละมุม ผลงานที่สร้างสรรค์ชิ้นนั้นจะสัมพันธ์กับหัวข้อโครงการ หัวข้อโครงการในช่วงนี้ คือ ห้องฟ้า ครูได้เตรียมผ้าสีดำคลุมบนโต๊ะตัวใหญ่เตรียมสีโทนขาว ฟ้า พร้อมตัวพิมพ์เป็นดาว เด็กมีอิสระในการเลือกสีขาว หรือสีฟ้าปั๊มลงบนผ้าในตำแหน่งที่ตนต้องการ เด็ก ๆ โดยส่วนใหญ่จะทำได้สักครูหนึ่งก็จะผลไปทำกิจกรรมยังมุมอื่น ครูจะชวนเด็กทุกคนที่พร้อมจะทำงานชิ้นนี้มาทำงานชิ้นใหญ่นี้ด้วยกัน เด็กที่ไม่พร้อมครูก็ไม่เคี่ยวเข็ญ ไม่ว่าเด็กจะใช้มือซ้ายหรือขวาในการจับพู่กันหรือแปรงปัดสีครูจะให้เด็กได้แสดงออกถึงความถนัด ความต้องการแสดงหรือสื่อออกมาถึงศักยภาพที่มีอยู่ในเด็กแต่ละคน ครูจะสนับสนุน พุดคุย และชมเด็กทุกครั้งเมื่อเด็กทำงานได้ลุล่วง ชิ้นงานรวมที่เด็กสร้างสรรค์ออกมาเป็นภาพพิมพ์ของดาวสีฟ้าบ้าง สีขาวบ้างบนพื้นดำที่เปรียบเสมือนท้องฟ้า ซึ่งเป็นการจัดโทนสีโดยครู ส่วนเด็กมีอิสระในการปั๊มรูปดาวสีขาวหรือสีฟ้าไปตามตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่เด็กต้องการ

ในการสร้างสรรค์งานชิ้นใหญ่ ครูจะวางแผนการจัดเตรียมวัสดุ ประเภทของสี ตลอดจนวิธีการสร้างสรรค์ที่แปลกแตกต่างออกไปจากเดิมเสมอ วัสดุจะมีทั้งผ้าที่ให้การสัมผัสที่แตกต่างจากกระดาษพื้นเรียบ หรือกระดาษลูกฟูก ความสากมือของกระดาษทราย การใช้สีน้ำ สีฝุ่น การใช้สเปรย์ฉีดน้ำลงบนพื้นผ้าที่มีสีฝุ่น เด็กจะมีประสบการณ์ตรงในการตัดหรือการกะประมาณแรงในการฉีกกระดาษเพื่อการสร้างชิ้นงาน การใช้แปรงชนิดต่าง ๆ ขนาดต่าง ๆ ในการระบายสี การละเล่นสีด้วยนิ้วมือ ด้วยฝ่ามือ ประสบการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การ

เรียนรู้ในขั้นต่อไป และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายในการควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ การทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสต่าง ๆ การตอบสนองของความต้องการทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความพึงพอใจ ตลอดจนการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมเพื่อเป็นพื้นฐานที่แข็งแรงสำหรับเด็กในการก้าวสู่พัฒนาการทุก ๆ ด้านต่อไป และเป็นพื้นฐานของทักษะสำหรับเด็กปฐมวัยในการสื่อออกมาถึงการรับรู้หรือความเข้าใจในสิ่งที่สื่อออกมาทางภาษาที่เป็นร้อยยัติ การสร้างสรรค์งานทางศิลปะเป็นหนทางที่เหมาะสมกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็กปฐมวัยที่จะสื่อถึงสิ่งที่เด็กเรียนรู้ออกมา ขณะเดียวกันก็เป็นหนทางหนึ่งของการเรียนรู้ของเด็กตามแนวคิดเรกจิโอที่นักการศึกษาในประเทศอิตาลีได้ศึกษา ค้นคว้าและปฏิบัติมา

ในห้องเด็กเล็กนี้จะมีเด็ก 15-18 คน (เด็กบางคนจะมาเพียงสัปดาห์ละ 2 วัน หรือ 3 วัน ต่อสัปดาห์ตามข้อตกลงที่ผู้ปกครองและโรงเรียนตกลงกันไว้) โดยมีครู 3 คน และพี่เลี้ยง 5 คน มองดูแล้วเหมือนสัดส่วนผู้ใหญ่ 1 คนต่อเด็ก 2 คน แต่ลักษณะของกิจกรรมที่จัดวางไว้อย่างหลากหลาย ประกอบกับการให้อิสระเด็กในการเลือกมุมต่าง ๆ ระยะเวลา 1 ชั่วโมงตั้งแต่ 9.00 - 10.00 น. ผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยที่ภาพของการทำงานของผู้ใหญ่และเด็กในห้องเรียนนั้นมีการเคลื่อนไหวและเคลื่อนไหวตลอดเวลา เด็กจะหมุนเวียนไปตามมุมต่าง ๆ เกือบครบทุกตำแหน่ง ในขณะที่ครูและพี่เลี้ยงก็จะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนกระดานที่กระดานวาดภาพ อันเล็ก จัดวางของให้อยู่ในตำแหน่งพร้อมที่เด็กคนต่อไปจะหมุนเวียนเข้ามาเล่น ทำการบันทึกภาพของเหตุการณ์ที่เด็กกำลังทำกิจกรรมอย่างจดจ่อ ซึ่งชวนกันให้ดูหรือเล่าสู่กันฟังถึงพฤติกรรมของเด็กที่สะท้อนออกมาถึงความสามารถของเด็กที่ก้าวสู่ขั้นหนึ่ง

การเล่นกลางแจ้งเป็นช่วงเวลานานประมาณ 45 นาที คือประมาณ 10.15 - 11.00 น. เด็กทุกห้องเรียนจะมาเล่นกลางแจ้งรวมกันที่สนามด้านหน้าอาคาร ในสนามเล่นกลางแจ้งจะประกอบด้วยอุปกรณ์เครื่องเล่นที่มีคุณภาพราคาสูง แต่ครูก็ไม่มองข้ามการมีอุปกรณ์เสริมราคาถูกที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก โดยการใช้เศษผ้าที่มีความยาวขนาดต่าง ๆ กันผูกกับกิ่งไม้ที่มีความแข็งแรงพอที่จะทานแรงดึงของเด็กที่ดึงขึ้นผ้าแต่ละชั้น ชั้นผ้าแต่ละชั้นจะห้อยลงมาในระดับความสูงที่ลอยขึ้นจากพื้นในระดับที่ต่าง ๆ กัน เด็ก ๆ สนุกสนานมากในการเขย่งขา หรือกระโดดขึ้นไปกระตุกขึ้นผ้าในระดับความสูงต่าง ๆ กัน เด็กหัวเราะออกมาอย่างดีใจและพอใจที่สามารถกระโดดขึ้นไปจับผ้าดึงลงมาได้พร้อมทั้งพูดว่า “ดึงได้แล้ว” ตามประสบการณ์ทางภาษาที่ครูมักจะพูดกับเด็กเสมอว่า “ดีมาก หนูดึงผ้าได้แล้วนะ” จากชั้นผ้าของเล่นที่ครูคิดอย่างสร้างสรรค์ให้กับเด็กโดยไม่ต้องลงทุนด้วยราคาสูง ก็สามารถสนองตอบต่อความต้องการและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในหลาย ๆ ด้าน นอกเหนือจากการเล่นกลางแจ้งในช่วงเวลานี้ของทุกวันแล้ว เด็กกลุ่ม

อายุน้อยกว่า 2 ปี ยังมีกิจกรรมที่เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนอีก 2 ครั้งในแต่ละสัปดาห์ ดนตรีและการร้องเพลง ครูประจำชั้นจะสลับการร้องเพลงกับกิจกรรมอื่นอย่างสม่ำเสมอ ในระหว่างการทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ ครูมักจะเปิดให้เด็กฟังไปด้วย ในหนึ่งสัปดาห์ จะมีตารางเวลาใน 2 ช่วงเวลาที่มีครูเฉพาะสาขาทางดนตรีนำก็ต้าร์มาร้องเพลงให้เด็กฟังในห้องเรียนของเด็ก ในระยะเวลาเพียงแค่ 20 นาที ครูดนตรีผู้ชำนาญสามารถบูรณาการดนตรี การเคลื่อนไหว จังหวะประกอบกับการอ่านเรื่องราวจากหนังสือด้วยวิธีการร้องเพลงได้อย่างตื่นตาตื่นใจ ซึ่งในช่วงเวลาของการเล่นดนตรีนี้ มีเด็กบางคนลุกออกมาก่อนเวลาและมุ่งตรงไปเล่นที่มุมบ้าน ครูที่เลี้ยง จะพยายามชวนเด็กให้มาร่วมกิจกรรมดนตรีถ้าเด็กไม่สนใจในเรื่องดนตรี ครูก็จะไม่ซ้ำซ้ำให้เด็กมาร่วมวงกิจกรรมดนตรี เนื่องจากครูมีความเชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้จากมุมที่เด็กเลือก เมื่อยังไม่พร้อมที่จะร่วมกิจกรรมดนตรีก็ไม่ควรจะฝืนใจเด็ก ครูยอมรับการตัดสินใจของเด็กในการเลือกลิ่งที่สนใจจะเรียนรู้โดยตัวของเด็ก

การจัดตารางเวลากิจกรรมสำหรับกลุ่มเด็กอายุ 2-3 ปี นอกเหนือจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการในห้องเรียนประจำแล้ว เด็กแต่ละกลุ่มจะมีการหมุนเวียนออกมาเรียนนอกห้องเรียนอีกสัปดาห์ละ 3 ครั้ง นอกเหนือจากการเล่นกลางแจ้งอิสระช่วงเวลา 10.15-11.00 น. ซึ่งเป็นตารางประจำของทุกห้องเรียน เด็กแต่ละกลุ่มยังต้องหมุนเวียนไปทำกิจกรรมศิลปะในห้องศิลปะสัปดาห์ละ 3 ช่วงเวลานอกเหนือจากงานศิลปะที่ทำประจำในห้องทุกวัน และมีครูเฉพาะทางดนตรีมาจัดกิจกรรมดนตรีและเคลื่อนไหวในห้องเรียนอีกสัปดาห์ละ 2 ครั้งนอกเหนือจากกิจกรรมการร้องเพลงและการทำท่าทางประกอบเพลงจากเทปโดยครูประจำชั้น การเปิดเทปเพลงฟังระหว่างการทำกิจกรรม

ลักษณะของกิจกรรมสำหรับเด็กวัย 2-3 ปี ห้องเรียนอีก 4 ห้องเรียนจะแบ่งตามอายุเด็กที่มีช่วงต่างกัน 3 เดือนในแต่ละกลุ่ม เวลา 9.00 น. เมื่อเด็กเดินเข้าห้องเรียน กิจกรรมจะเริ่มต้นด้วยครูร้องเพลงทักทายเด็ก ๆ ในตอนเริ่มต้น โดยมีเด็ก ๆ ร้องร่วมด้วย จากนั้นครูจะต่อด้วยเพลงเกี่ยวกับตัวเลข หรือพยัญชนะให้เด็กฟัง ถ้าเป็นเพลงที่เด็กคุ้นเคย เด็กก็จะร้องคลอตามไปด้วย บางครั้งจะเป็นการเรียกร้องจากเด็กให้ครูร้องเพลงเกี่ยวกับอวัยวะของร่างกาย เช่น head heart leg eye ear ฯลฯ พร้อมท่าทางประกอบ และร้องเพลงต่าง ๆ อีกหลายเพลงก่อนการสนทนากันระหว่างครูกับเด็ก แล้วต่อเนื่องด้วยกิจกรรมที่ให้ข้อมูลพื้นฐานกับเด็ก เช่น สี รูปทรงทางคณิตศาสตร์ สิ่งสัมผัสกันในชีวิตประจำวัน เช่น ให้เด็กทำท่าทางในการขับรถตามเพลงที่ร้องและทำเสียงแตร ทำเสียงรถวิ่ง ครูดำเนินวิธีการง่าย ๆ ในการติดตามการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับเรื่องสีด้วยวิธีง่าย ๆ คือ จะให้เด็กที่มีหน้าที่ช่วยครูถือตะกร้าที่บรรจุกระดาษรูปวงกลมที่ติดอยู่บน

ไม่ไอศกรีม เด็กจะเดินไปเรื่อย ๆ ในวงที่เพื่อนนั่งอยู่ เมื่อครูหยุดการร้องเพลง เด็กก็จะหยุดเดินและให้เพื่อนหยิบกระดาษวงกลมสีใดสีหนึ่งขึ้นมา ครูถามเด็กว่าเป็นสีอะไร เด็กจะตอบถูกบ้างผิดบ้าง ซึ่งครูจะไม่ตอบว่าเด็กตอบผิด แต่จะพูดชื่อสีที่ถูกต้องให้เด็กฟัง แล้วครูจะนำรูปสีเหลี่ยมที่มีสีต่าง ๆ ให้เด็กเลือกสีที่ตรงกับสีที่เด็กได้หยิบขึ้นมาครั้งแรกพร้อมกับย้ำบอกชื่อสีอีกครั้งหนึ่ง ระยะเวลาในช่วงนี้จะประมาณ 10-15 นาที ระหว่างนี้ จะมีเด็ก 3-4 คน เดินออกจากวงไปเล่นมุมบ้าน หรือมุมของเล่น ครูจะไม่ตัดทวนเด็ก

หลังจากกิจกรรมวงกลม ครูจะนำเด็กเข้าสู่การทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ขณะเดียวกันกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะต้องท้าทายและดึงดูดความสนใจของเด็กให้เด็กสามารถแสดงออกถึงศักยภาพของเด็กแต่ละคนตามวิธีการสื่อออกมาที่หลากหลาย ครูแต่ละคนมีความอิสระในการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กในห้องที่ครูรับผิดชอบ จำนวนเด็กในห้องเรียนแต่ละห้องอยู่ระหว่าง 8-11 คน โดยมีครูประจำห้องเรียนละ 2 คน และพี่เลี้ยงที่คอยช่วยเหลือเรื่องการรักษาความสะอาด ครูทุกคนจะวางแผนการจัดประสบการณ์โดยยึดหลักตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดร่วมกันในกลุ่มผู้บริหารและครู โดยยึดหลักบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งทางด้านภาษา พัฒนาการของกล้ามเนื้อและความสัมพันธ์ของการทำงานระหว่างกล้ามเนื้อการรับรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ทางโสต ประสาทสัมผัสที่เชื่อมโยงไปสู่พัฒนาการของการคิด ดนตรีและการเคลื่อนไหว การละคร ทักษะทางสังคม ตลอดจนพัฒนาการทางอารมณ์ โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ก่อให้เกิดการคิด การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การซักถาม การได้ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนได้มีการบันทึก หรือสร้างชิ้นงานของตนเองขึ้นมา ครูจะต้องมีความชัดเจนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม โดยเฉพาะวิธีการสร้างผลงานวิธีใหม่ที่เด็กยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ครูต้องอธิบายและสาธิตวิธีการให้เด็กดู จากนั้นจึงให้เด็กสร้างสรรค์ชิ้นงานตามที่ครูสาธิตแต่ละองค์ประกอบ รายละเอียด ตลอดจนภาพรวมของชิ้นงานที่ปรากฏออกมานั้นจะต้องเป็นไปตามความต้องการของเด็กที่ต้องการที่จะสื่อออกมา ดังเช่น ครูคนหนึ่งทำงานกับเด็กกลุ่มอายุ 2 ปี 9 เดือน ถึงอายุ 3 ปี ได้สาธิตการหยดกาวลงบนกระดาษ จากนั้นได้อาทรายสีต่าง ๆ โรยลงไป แล้วแจกกระดาษให้เด็กทุกคน คนละ 1 แผ่น พร้อมด้วยกาวและทราวยสีต่าง ๆ เด็กแต่ละคนทำงานชิ้นนั้นด้วยความสนุกสนาน และออกแบบตามความต้องการของตนเอง กิจกรรมต่าง ๆ ล้วนส่งเสริมให้เด็กได้มีการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ได้มีการคิดตัดสินใจ ออกแบบตามความต้องการ ตามความสนใจของตนเอง การได้เล่า ได้พูดแสดงออกถึงสิ่งที่ตนได้สร้างสรรค์ไป ซึ่งมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กในศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะจะได้รับ ล้วนเป็นประสบการณ์การ

เรียนรู้พื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างเจริญงอกงามในขั้นต่อไป ทัศนคติของโทนลี่ ความคุ้นเคยในการใช้สีไม่ว่าจะเป็นการไล่เฉดสีอ่อนไปสู่สีเข้ม การใช้สีข้ามโทนลี่ อุปกรณ์ต่าง ๆ แม้กระทั่งการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะด้วยร่างกายบางส่วน การสร้างสรรค์งานบนผืนกระดาษ ผืนผ้าดิบ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่ให้ความรู้สึกทางการสัมผัสและการมองเห็นที่แตกต่างกัน การใช้สิ่งประกอบอื่นในการสร้างชิ้นงานที่ก่อให้เกิดชิ้นงานที่เป็นสามมิติ เหล่านี้ล้วนเป็นหนทาง วิธีการที่จะเป็นฐานให้กับเด็กในการใช้ทักษะเหล่านี้ไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไป และสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ออกมาถึงความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่ตนเรียนรู้ตามวิถีทางภาษาที่หลากหลายในวัยต่อมาของเด็กปฐมวัย

ตารางกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็กวัย 3-6 ปี

8.00 – 8.30 น.	กิจกรรมอิสระ
8.30 – 9.30 น.	กิจกรรมวงกลมและกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์
9.30 – 10.15 น.	พักทานอาหารว่างและเล่นอิสระสนามกลางแจ้ง
10.15 – 11.00 น.	เรียนรู้จากการทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ ตามความสนใจ
11.00 – 12.00 น.	กิจกรรมศิลปะในห้องศิลปะ หรือกิจกรรมดนตรี กิจกรรมเคลื่อนไหวตามจังหวะ หรือกิจกรรมอิสระในห้องเรียน
12.00 – 13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวันและเล่นสนามกลางแจ้ง
13.30 – 14.30 น.	ฟังนิทานในเรื่องที่สนใจ (เด็กเป็นผู้เลือกหนังสือ) หรือทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ ตามความสนใจ หรือเรียนรู้จากการทำกิจกรรมโครงการ
14.30 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

การจัดตารางกิจวัตรมีหลักการที่สำคัญ คือ มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทั้งในอาคารเรียนและนอกอาคารเรียน ตารางเวลาสำหรับเด็กแต่ละกลุ่มจะมีการยืดหยุ่นมาก เนื่องจากการจัดมุมกิจกรรมอย่างเพียงพอกับจำนวนของเด็กและมีวัสดุตลอดจนสื่อต่าง ๆ ที่เอื้อให้เด็กทุกคนมีทางเลือก ประกอบกับการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกจากโครงการ ทำให้การจัดตารางเวลาต้องมีการยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละกลุ่ม เช่นเดียวกับศูนย์เด็กเล็กวัยเตาะแตะ นอกจากมุมศิลปะประจำห้องที่เด็กสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะแล้ว เด็กจะได้หมุนเวียนไปทำงานศิลปะที่ห้องศิลปะที่มีครูศิลปะประจำอยู่ ครูประจำชั้น ครูศิลปะ ครูสอนภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนดนตรีและการเคลื่อนไหวจะมีการพูดคุยประสานกันให้กิจกรรมมีความสอดคล้องไปตามความสนใจของเด็ก เช่น เด็ก ๆ ที่ทำงานโครงการจะเข้ากำลังมีปัญหาในการคิดวิธีการทำส่วนของหนังจะเข้า ครูศิลปะจะนำเสนอวิธีการทำจะเข้าอีก

วิธีหนึ่ง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเด็กในการทำงานโครงการของเด็กต่อไป นอกจากได้ฝึกฝนการ
เต้นบัลเล่ต์ เด็กก็มีโอกาสในการเรียนรู้ภาษาไทย เด็กบางกลุ่มฝึกหัดขับร้องประสานเสียง

เด็กทุกคนจะมีช่วงเวลาที่ต้องเข้าห้องสมุด สามารถเลือกหนังสือได้ตามความสนใจ การ
อ่าน การพลิกดูภาพในหนังสือจึงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เด็กทุกคนจะเกิดความเคยชินกับการ
จับต้องหนังสือ อ่านหนังสือ ดูภาพ ค้นหาข้อมูลในหนังสือเพื่อตอบคำถามของเด็กเกี่ยวกับคำ
ศัพท์ที่สงสัยอยากรู้ หรือเนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อโครงการ หนังสือจึงเป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดกับเด็กทั้งใน
มุมหนังสือที่อยู่ตามห้องเรียนต่าง ๆ และในห้องสมุดที่เต็มไปด้วยหนังสือที่น่าสนใจทั้งในส่วนของ
เนื้อหาและรูปลักษณ์ของหนังสือที่ดึงดูดความสนใจเป็นอย่างยิ่ง การที่ครูอ่านหนังสือกับเด็กทุก
วัน นโยบายของโรงเรียนในการให้เด็กยืมหนังสือกลับบ้านอ่าน ตลอดจนกิจกรรมที่อ่านหนังสือ
ให้ห้องฟัง ส่งผลให้เด็ก ๆ ในโรงเรียนที่ประยุกต์หลักการตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียมาใช้ใน
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงมีความชอบในการอ่านหนังสือมาก จะหยิบจับหนังสือมาอ่านทุก
ครั้งที่มีโอกาส

กิจกรรมที่อ่านหนังสือให้ห้องฟัง การประสานกันระหว่างครูอนุบาลของเด็กโตและเด็ก
เล็กในการจัดช่วงเวลา การดำเนินการในการจัดกิจกรรมที่อ่านหนังสือให้ห้องฟัง การจับคู่ที่โตกว่า
ว่าหนึ่งคนกับน้องที่เล็กกว่าเพียงหนึ่งหรือสองคนในห้องเรียนของน้อง จึงเกิดภาพของการจับ
กลุ่มเด็ก 2-3 คนอ่านหนังสือด้วยกันกระจายอยู่ตามมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มี
คุณค่าสำหรับพี่ที่เป็นผู้ให้และน้องที่เป็นผู้รับ พี่เรียนรู้ถึงคุณค่าความสามารถที่มีอยู่ในตนเองใน
การช่วยเหลือผู้อื่น การเป็นผู้ให้ ขณะเดียวกันก็เป็นการฝึกทักษะที่มีกรอบของความรับผิดชอบ
ในการอ่านขณะนั้นด้วย พี่ได้ฝึกทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกับน้อง ส่วนน้องเห็นแบบ
อย่างของพี่ที่อ่านหนังสือได้ ได้รับความรู้สึกอบอุ่น ความรู้สึกที่ดีของการเป็นผู้รับ การได้รับแ่
ดีของโลกที่อยู่รอบตัวหนูในการเอื้ออารีต่อกัน

การจัดมุมกิจกรรมในโรงเรียนสำหรับเด็กวัย 3-6 ปี จำนวนและประเภทของมุมกิจกรรม
ไม่ได้แตกต่างกันไปกว่าศูนย์เด็กเล็ก แต่อุปกรณ์วัสดุและกิจกรรมทำหยาบมากกว่า มีความซับซ้อน
มากกว่า ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนมีลักษณะเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจาก
ความสนใจของเด็ก หรือเริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก แล้วโยนไปสู่การรับรู้ข้อมูลใหม่ ครูกระตุ้น
หรือจัดสภาพการณ์ที่ทำหยาบให้เด็กคาดเดาคำตอบหรือลองตั้งสมมติฐานในเรื่องที่เด็กสนใจ แล้ว
ให้ค้นหาคำตอบจากการปฏิบัติจริง ได้พูดได้คิดเกี่ยวกับชิ้นงานของตนเอง นอกจากเด็กจะได้
เนื้อหาจากประสบการณ์ตรงในกิจกรรมที่ทำแล้ว เด็กยังได้ฝึกทักษะทางภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน

เขียน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ได้เรียนรู้อย่าง สุ จิ ปุ ลิ โดยผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

องค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้ได้ั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจกันระหว่างผู้บริหาร ครู และความเข้าใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ ผู้บริหารต้องมีความอดทนอย่างสูงทั้งในเรื่องการเรียนรู้และสร้างความชัดเจนของการกำหนดเป้าหมาย การตั้งวัตถุประสงค์ สื่อสารสิ่งเหล่านี้ไปสู่ครู ผู้ร่วมงานฝ่ายต่าง ๆ และผู้ปกครองให้เข้าใจตรงกันและนำไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุไปยังเป้าหมายได้

บทบาทของครูเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะดำเนินการและจัดการให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามแนวคิดเรกจิโอได้ ครูมีความสามารถและทำงานหนักมากในการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่พร้อมเสมอที่จะช่วยให้ผู้เรียนก้าวเข้าไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสนองต่อความเป็นธรรมชาติของเด็กที่มีความอยากรู้ อยากเห็นตามขั้นตอนพัฒนาการของเด็ก ครูมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กตลอดเวลา บันทึกข้อมูลและเก็บภาพของการเรียนรู้อย่างมีคุณค่าอย่างสม่ำเสมอ การเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็มองเห็นคุณค่าในชิ้นงานของเด็ก ครูในโรงเรียนมีความสามารถสูงมากในการจัดแสดงชิ้นงานของเด็ก ตามฝาผนัง เพดาน ชื่อ คาน เสา ในห้องเรียนจะเป็นที่ที่แสดงชิ้นงานของเด็ก ตลอดจนการจัดบอร์ดสารนิทัศน์ที่แสดงถึงขั้นตอนการดำเนินโครงการของเด็ก

ปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็กในโรงเรียน ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องภาษาสำหรับเด็ก ทั้งในเรื่องน้ำเสียง ท่าทาง สีหน้าและเนื้อหาของภาษา ครูจะพูดคุยกับเด็กด้วยคำพูดที่อ่อนโยน ชัดเจน กล่าวชมเชยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น เมื่อเด็กร้องไห้ แล้วหยุดร้องไห้เอง ครูจะกล่าวชมเชย หรือเมื่อเด็กทำผิดกติกาแล้วครูเตือนไม่ให้ทำและเด็กหยุดทำตามที่ครูเตือน ครูจะกล่าวชมเชย ศักยภาพของเด็กในการรับรู้ข้อมูลแล้วนำกลับมาใช้ทันทีที่สูงมาก ครูจะบอกให้เด็กทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกลางร่วมกัน เช่น การไม่วิ่งในระหว่างทางเดินระหว่างห้องเรียนทางขึ้นลง ทางเดินระหว่างอาคาร เมื่อครูพบเห็นเด็กบางคนวิ่งในที่ที่ไม่ควรวิ่ง ครูจะบอกให้เด็กกลับไปยังจุดเริ่มต้นแล้วเดินกลับมาใหม่ด้วยสีหน้าและน้ำเสียงที่เป็นปกติ

ครูที่นี่จะไม่พูดแบบพร่ำบ่น รื้อฟื้นความผิด หรือติเตียน แต่จะพูดชมเชยอย่างเหมาะสมตามสภาพที่เป็นจริง พูดส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ บทบาทที่ครูไม่ละเลยในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในเด็กคือครูในโรงเรียนต้นแบบทุกโรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องความสะอาด ครูจะดูแลให้เด็ก ๆ ล้างมือหลังการเล่นนอกห้องเรียน ก่อนการรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน

การเรียนรู้อย่างลุ่มลึกผ่านงานโครงการตามแนวทางเรกจิโอในโรงเรียน

การเรียนรู้ผ่านงานโครงการตามแนวคิดเรกจิโอนั้นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ตบอดจนความเชื่อมั่นในตนเอง การเรียนรู้จากงานโครงการตามหัวข้อในสภาพความจริงของชีวิตที่แวดล้อมตัวเด็กส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุและผลอย่างวิทยาศาสตร์และเกิดการเรียนรู้อย่างบูรณาการ กระบวนการเรียนรู้ผ่านงานโครงการเป็นการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกจากความสนใจและความคิดของเด็ก ตั้งแต่โครงการเริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ครูจะต้องประชุมพูดคุยกันถึงแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับหัวข้อโครงการที่เด็กอาจให้ความสนใจ และประเด็นที่อาจจะเป็นข้อก้ำขาทางความคิดถ้าเด็กสนใจที่จะแก้ปัญหาในเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก ดังนั้นครูต้องคาดการณ์หรือกำหนดผลที่อาจเกิดขึ้นจากหัวข้อโครงการและตั้งคำถามที่จะดึงเอาข้อมูล ความคิด ความเชื่อ และสมมติฐานที่มาจากเด็ก

บทบาทสำคัญของครูในการดำเนินกิจกรรมโครงการ คือ การเตรียมคำถามที่จะกระตุ้นหรือเร้าให้เด็กได้สื่อออกมาถึงพลังของความคิดหรือการรับรู้ของเด็กในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ บรรยากาศของการพูดคุยกัน ชักต้อบคำถาม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ครูเรียนรู้เด็กจากวิถีของการสื่อความหมายที่เด็กบรรยายออกมา คำต้อบบางคำต้อบจากเด็กอยู่เหนือความคาดหมายจากครู เด็กเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากเพื่อน คำต้อบของเพื่อนสะกิดให้เด็กสามารถระลึกถึงประสบการณ์ของตนที่คล้ายคลึงกัน เกิดการหมุนเวียนของการแลกเปลี่ยนและระดมข้อมูลความรู้กันระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู บรรยากาศของการพูดคุย อภิปราย แสดงความคิดเห็นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านการคิด การใช้ภาษา เด็กมีโอกาสในการทบทวนข้อมูลความรู้ที่สะสมอยู่ในตัวเด็กและสื่อออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กในการรู้จักรอ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการแบ่งปันข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ของตนให้กับผู้อื่น เด็กสามารถรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ รูปภาพ ทัศนศึกษา เขียนจดหมายถึงผู้ปกครองขอความร่วมมือ (จะเขียนโดยเด็กเอง หรือเด็กพูดแล้วครูช่วยเขียนแทนเด็ก) ซี.ดี.รอม หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

โครงการตามแนวคิดเรกจิโอเอื้อให้เด็กเรียนรู้ไปตามช่วงการย่างก้าวของการเรียนรู้ในเด็กแต่ละคน หรือเป็นไปตามศักยภาพในเด็กแต่ละคน เด็กทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล มีความสามารถในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน ดังนั้นในช่วงระยะเวลาการดำเนินการของโครงการ เด็กแต่ละคนมีโอกาสผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำหรือผู้ผู้ตามแล้วแต่จังหวะของเนื้อหาในโครงการ เด็กจะต้องปรับตัวในการทำความเข้าใจถึงความคิดของเพื่อนซึ่งอาจแตกต่างจากความคิดของตนเอง การปรับเปลี่ยนความสนใจไปตามเพื่อน หรือเป็นผู้นำความสนใจที่เปลี่ยนไป

เด็กบางคนอาจมีทักษะการใช้ภาษาดี ในขณะที่เด็กบางคนมีทักษะในการวาดภาพ ชีตเขียน หรือ เก่งในเรื่องการปั้น การต่อบล็อก หรืองานทัศนศิลป์อื่น ๆ พัฒนาการทุกด้านของเด็กสามารถออกมา ชื่นขึ้นจากการสังเกตและการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กบางกลุ่มอาจสนใจโครงการและติดตาม ทำงานอย่างจริงจังมากกว่าเด็กคนอื่น ๆ เด็กกลุ่มที่สนใจสามารถนำเสนอความก้าวหน้าในงาน โครงการของตนให้กับเพื่อน ๆ การถ่ายทอดข้อมูลในลักษณะนี้จะเกิดประโยชน์สำหรับทั้งผู้พูด และผู้ฟัง

โรงเรียนที่ประยุกต์แนวคิดเรกจิโอมาใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย เน้นการจัดการเรียนรู้ อย่างลุ่มลึกของเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลผ่านกระบวนการเรียนรู้จากงาน โครงการ หัวข้องานโครงการเป็นการกำหนดจากการประชุมครู หัวข้อโครงการที่เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ คือ โครงการที่สัมพันธ์กับคำว่าอวกาศ (The Space) จากการกระตุ้นด้วยคำถามโดยครู การจัดการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับหัวข้อโครงการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางศิลปะที่สัมพันธ์กับข้อสงสัย หรือข้อซักถามของเด็ก เด็ก ๆ ได้ดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ กับคำว่าอวกาศ การกระตุ้นและเร้าด้วยคำถามจากครู ส่งผลให้เด็กกลุ่มหนึ่งสนใจในการศึกษา เรื่องสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในดาวดวงอื่น ผลต่อเรื่องที่ตามมา คือ เด็กแต่ละคนจะมีจินตนาการที่แตก ต่างกันไปเกี่ยวกับลักษณะของมนุษย์ต่างดาวที่อยู่บนดาวดวงอื่น ๆ บางคนจินตนาการว่ามนุษย์ต่าง ดาวนั้นมีดวงตาดวงเดียว ในขณะที่เด็กบางคนจินตนาการว่าไม่มีปาก เด็กอีกคนหนึ่งจินตนาการ ว่ามนุษย์ต่างดาวนั้นมี 3 แขน ฯลฯ เด็ก ๆ จะวาดภาพของมนุษย์ต่างดาวตามความคิดของตน ลงบนกระดาษด้วยทักษะทางศิลปะที่ได้รับการส่งเสริมมา ความต่อเนื่องจากลักษณะที่แตกต่าง กันของมนุษย์ต่างดาวที่เด็กแต่ละคนจินตนาการขึ้นมาไปสู่คำถามว่า แล้วมนุษย์ต่างดาวเหล่านี้ จะมีการสื่อสารกันได้อย่างไร เด็ก ๆ ได้ลงมือปฏิบัติจริงต่อเนื่องจากการคิดแก้ปัญหาการสื่อสาร ของมนุษย์ต่างดาว เช่น การเขียนจดหมายแล้วแนบกับลูกบอลกลิ้งไปตามพื้น การส่งจดหมาย โดยการติดกับจรวดที่เด็กพับขึ้นมา การพูดผ่านเครื่องนำเสียงที่เด็กสร้างขึ้น ฯลฯ

การคิดแก้ปัญหาและได้ลงมือปฏิบัติจริงตามวิธีการคิดแก้ปัญหาการสื่อสารของมนุษย์ต่าง ดาวในดาวดวงอื่นโย่งไปสู่การสื่อสารภายในร่างกายของมนุษย์ว่า ในร่างกายของคนเรานั้นจะมีการ ส่งการให้ร่างกายนี้ทำงานได้อย่างไร จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ข้อสรุปว่าสมองจะ เป็นศูนย์กลางของการสั่งการและส่งข้อมูลไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีการคิดลงลึกถึงรายละเอียดว่าสมองส่งข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเส้นใยที่เชื่อมโยงอยู่ระหว่างสมองและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เด็ก ๆ ถ่ายโอนความคิดนี้สู่การปฏิบัติโดยการเล่นบทบาทเป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยการสมมติว่าตนเองเป็นสมอง เป็นปาก เป็นตา เป็นหู เป็นจมูก เป็นลำตัว เป็นแขน เป็นขา ฯลฯ ผู้ที่

ทำหน้าที่เป็นสมองจะส่งข้อมูลไปยังปาก หรือบางครั้งสมองก็สั่งการไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเล่นบางครั้งสมองสั่งการได้อย่างมีประสิทธิภาพคือได้รับความร่วมมือจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายปฏิบัติตามที่สมองสั่งการ แต่บางครั้งสมองก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากร่างกายบางส่วนที่สมองสั่ง เพราะผู้ที่รับบทบาทส่วนของร่างกายส่วนนั้นไปสนใจกิจกรรมอื่นอยู่ จึงไม่สนใจในสิ่งที่สมองสั่ง เป็นต้น จากจุดนี้ครูสามารถกระตุ้นเด็กไปสู่ประเด็นปัญหาในเรื่องของการขาดความร่วมมือ การหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือกันของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

ในขณะที่เด็กกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นสนใจเรื่องมนุษย์ต่างดาวจนโยงเข้าสู่การสื่อสาร เด็กอีกกลุ่มหนึ่งสนใจในเรื่องของการเดินทางไปดาวดวงอื่น ดังนั้น เด็ก ๆ กลุ่มนี้มีความสนใจในลักษณะของยานที่เดินทางไปสู่อวกาศอื่น เมื่อแสดงความคิดเห็นถึงประเด็นว่าจะส่งใครไปยังดาวดวงอื่น ลงเอยด้วยว่าจะส่งหุ่นยนต์ขึ้นไปพร้อมกับยานอวกาศและเกิดคำถามขึ้นว่าหุ่นยนต์เคลื่อนไหวได้อย่างไร มีการคาดเดาต่าง ๆ นานา ในที่สุดมีการเสนอแนะให้ศึกษาการเคลื่อนที่ของจรวด ยานนั้นมีกลไกอย่างไรบ้าง ได้มีการนำจรวดยานเข้ามาในห้องเรียนเพื่อให้ศึกษาการทำงานของเพียงจรวดอย่างใกล้ชิด เด็ก ๆ มองเห็นความสัมพันธ์ของการทำงานของฟันเฟืองและเฟืองแต่ละตัว

สำหรับหัวข้องานโครงการในศูนย์เด็กวัยเตาะแตะ เนื่องจากเป็นวัยเด็กเล็กมาก หัวข้อ “อวกาศ” นั้นลึกเกินกว่าเด็กวัยเตาะแตะจะเข้าใจ เพื่อให้การเรียนรู้จากโครงการเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก จึงปรับหัวข้อจาก “อวกาศ” มาสู่แคระระดับ “ห้องฟ้า” คำถามที่ครูถามเด็กในการทำกิจกรรมโครงการจึงย่อลงมาสู่แค่นี้หาที่เด็กสามารถมองเห็นบนท้องฟ้า ซึ่งจะประกอบด้วยดวงอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว ก้อนเมฆ ฯลฯ ผลงานที่สร้างจากเด็กวัยเตาะแตะด้วยวิถีทางศิลปะล้วนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับท้องฟ้า ที่ฝาผนังจะมีร่องรอยที่ครูบันทึกภาพของเด็กที่ทำผลงานเกี่ยวกับท้องฟ้า และรายละเอียดการถามตอบคำถามเกี่ยวกับท้องฟ้าระหว่างครูกับเด็กกลุ่มวัยเตาะแตะ

ส่วนหัวข้อโครงการในโรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยอีกแห่งหนึ่ง เกิดจากการที่โรงเรียนได้จัดกิจกรรม วันผู้ปกครอง ลูก และครูในโรงเรียน โดยจำลองสภาพชีวิตไทยริมน้ำในโรงเรียน กิจกรรมนี้ ผู้ปกครองแต่งชุดไทยและมาช่วยออกร้านขายของริมน้ำ จากกิจกรรมในวันนั้นนำไปสู่ความสนใจของเด็กแต่ละห้องที่จะทำโครงการต่าง ๆ ในห้องเรียนของตนเอง โดยห้องเรียนอนุบาล 3 สนใจหัวข้อเรื่องสะพาน (ในขณะที่ครูประจำชั้นคาดหวังว่าเด็ก ๆ น่าจะสนใจในเรื่องจระเข้ ในขณะที่เด็ก ๆ อนุบาล 2/1 สนใจเรื่องจระเข้เป็นหัวข้อโครงการ (ครูประจำชั้นคาดหวังว่า

เด็กน่าจะสนใจในเรื่องของสะพาน) ส่วนเด็กอนุบาล 2/2 สนใจเรื่องเรือเป็นหัวข้อโครงการสำหรับภาคการศึกษานี้

เด็กทุกคนได้เรียนรู้ตามหัวข้อที่ตนเองสนใจในทุกห้องเรียน ข้อเสนอแนะในระหว่างการพัฒนาชุดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของโครงการที่เด็กสนใจนั้น ด้วยการสนับสนุนจากครูประจำชั้นและฝ่ายบริหารที่อำนวยความสะดวกในเรื่องของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ส่งเสริมให้เด็ก ๆ สามารถถ่ายทอดความนึกคิดที่คาดเดา ความเชื่อของตน วิธีคิดในการแก้ปัญหาของเด็กระหว่างการดำเนินโครงการลงสู่การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ตื่นเต้น และเป็นงานที่ทำทนายสำหรับเด็กที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานโครงการให้เป็นไปตามที่ตนคิดคาดเดาให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่ลุ่มลึกและฝังแน่นอยู่ในใจของเด็ก เด็กรู้จักวางแผนทำงานร่วมกัน การทำงานที่เป็นระบบ ตลอดจนการรู้จักการบริหารจัดการกับช่วงระยะเวลาที่ต้องการให้งานลุล่วงเป็นไปตามเป้าหมาย เช่น เด็ก ๆ ที่ทำโครงการสะพาน มีความมุ่งมั่นที่จะให้สะพานเสร็จสิ้นก่อนปิดภาคเรียน รู้จักแก้ปัญหาโดยการขออนุญาตครูลงไปทำงานโครงการในช่วงเวลาที่ยาวนานขึ้น

การเรียนรู้ผ่านโครงการจึงเป็นการเรียนรู้ที่ลุ่มลึกสำหรับเด็กและครู เพราะเด็ก ๆ ยังสามารถเข้าถึงความประทับใจหรือสิ่งที่ตนเองชอบในงานโครงการ แม้เวลาจะล่วงเลยเป็นเดือน ส่วนครูประจำชั้นนั้นสามารถเข้าถึงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมของโครงการได้อย่างละเอียดด้วยปากเปล่า เป็นการเล่าจากความทรงจำ ความประทับใจ ความตื่นเต้น และความพิศวงในความสามารถ และศักยภาพของเด็กในการคิด การสื่อสารออกมา การแก้ปัญหา และการกระทำงานโครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ครูเรียนรู้จากเด็ก ๆ ผ่านงานโครงการใน 3-4 ปีที่ผ่านมา **การทำหน้าที่เป็นผู้สอนที่มีผู้เรียนเป็นผู้นำ**นั้นช่างเป็นสิ่งมหัศจรรย์ในวิชาชีพครูเป็นอย่างยิ่งนัก เพราะศักยภาพในการคิดของผู้เรียนนั้นมีหลากหลายมากมายและแตกต่างกันไปตามภูมิหลังที่แต่ละคนได้สร้างสมมา ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดปัญญาที่เจริญงอกงามขึ้นไปอีกจากฐานของปัญญาเดิมของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ผ่านงานโครงการสำหรับเด็กเป็นการเรียนรู้ที่ตื่นเต้นสำหรับครูด้วย เนื่องจากครูมีความกระตือรือร้นที่จะเฝ้ามองดู ฟัง และบันทึกความแปลก แตกต่างของความคิดจากเด็กปฐมวัยที่ครูไม่เคยคาดหวังมาก่อน

ผลสะท้อนจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่เคยคาดหวังมาเช่นกันว่า ลูกเล็ก ๆ ของตนนั้น จะมีความสามารถในการทำโครงการจนลุล่วง ทั้งในความสามารถของลูก ๆ ที่สามารถนำเสนอและพูดได้อย่างคล่องแคล่วมีสาระ มีเหตุและผลในการเสนอความคิดหรือความต้องการ ประทับใจในการชอบทำงานของลูก ลูกจะสนใจในการขีด ๆ เขียน ๆ วาดหรือลากเส้นเป็นรูปร่างในสิ่งที่

สนใจ สามารถเล่ากิจกรรมที่ล่องลอยเป็นเดือนหรือเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้อย่างสัมพันธ์กัน ผู้ปกครองยังสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการตัดสินใจที่ลูกมีการตัดสินใจที่ชัดเจนขึ้น

ผู้บริหารของโรงเรียนที่ได้ประยุกต์แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในโรงเรียนทั้งสามว่า เป็นการใช้นวัตกรรมตามสภาพแวดล้อมในโรงเรียนแต่ละแห่ง และโรงเรียนทั้งสามนั้นยังคงอยู่ในระหว่างการเดินทางที่ไม่มีการสิ้นสุด สิ่งหนึ่งที่สะดุดตาให้การประยุกต์ใช้แนวคิดเรกจิโอไม่สามารถเป็นไปได้เท่าที่ควร คือ ความต้องการเร่งให้เด็กเขียน อ่านให้ได้ตามที่ผู้ใหญ่คาดหวังจากสังคมโรงเรียนที่ผู้ปกครองต้องนำลูกหลานของตนไปเรียนต่อในระดับประถมศึกษาที่มีระบบการสอบเข้า ซึ่งทำให้โรงเรียนมีความจำเป็นในการแบ่งเวลาของการส่งเสริมศักยภาพของการสร้างสรรค์และการเรียนรู้ของเด็ก ไปเตรียมทักษะผิวเผินบางประการเพื่อให้เด็กมีความสามารถในการแข่งขันในชั้น ป.1 ต่อไป

บรรณานุกรม

- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2540) การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเรกจิโอ เอมีเลีย, **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, หน้า 52-58.
- Municipality of Reggio Emilia Infant-Toddler Centers and Preschools, (1997). Catalogue of the exhibit The Hundred Languages of Children. Reggio Emilia, Italy : Reggio Children S.r.l.
- Edward, C., Gandini, L.& Forman, G. (1994). **The Hundred Languages of Children : The Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education**. New Jersey : Ablex Publishing.
- Gandini, L. (1993), Fundamentals of the Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education. **Young Children**. The Journal of the National Association for the Education of Young Children. Vol.49 No.1, pp 4-8.
- Katz, L.G., & Cesarone, B. (1994) Reflections on the Reggio Emilia Approach. Urbana, IL : ERIC Clearinghouse A monograph Series, No.6

โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)

สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (สศป.)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ที่ปรึกษา	ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดร. สายสุรี จุติกุล ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย รศ.ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)
ผู้เขียน	ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นางธิดา พิทักษ์สินสุข ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
	นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์ ผู้อำนวยการสถาบันฯ
	นางอรุณศรี ละอองแก้ว นักวิชาการศึกษา
	นางจันทิมา พงษ์สมาน นักวิชาการศึกษา
	นางสาวสมพร พรหมดี นักวิชาการศึกษา
	นางสาวจิรา วงศ์เหลือง เจ้าหน้าที่